

Formulating and Explaining a Grounded Theory Model Designed to Empowering Clients' Entrepreneurial Skills

Ayoub Pazhouhan¹ | Zohreh Dejagah²

1. Department of Public Administration, Payame Noor University, Tehran, Iran.

(Corresponding Author). E-mail: pazhouhan@pnu.ac.ir

2. Department of Business Administration, Payame Noor University, Tehran, Iran.

E-mail: zohrehdejagah@gmail.com

Article Info

Article type:
Research Article

Article history:

Received: 11 Apr 2025

Received in revised form:
26 Apr 2025

Accepted: 26 Apr 2025

Available online: 26 Apr 2025

Keywords:

Entrepreneurship
Education,
Sustainable Job Creation,
Client Empowerment,
Entrepreneurial Skills.

ABSTRACT

Entrepreneurship education is crucial for fostering empowerment, generating employment opportunities, and alleviating poverty, particularly among marginalized groups. This study aims to develop a grounded theory model designed to enhance the entrepreneurial competencies of individuals supported by the Imam Khomeini Relief Committee (RC) in Kermanshah province. The research adopts an applied approach focused on qualitative analysis and utilizes grounded theory research methodology to derive insights and recommendations. Research data were gathered through semi-structured interviews with 19 subject matter experts. Participants were selected via purposive sampling, and the process continued until theoretical saturation was reached. The analysis of the data utilized an open, axial, and selective coding framework, following the methodological guidelines established by Strauss and Corbin. To ensure the validity and reliability of the research findings, we applied Lincoln and Guba's four criteria. Upon completing the interview analysis, we identified 136 distinct codes, which were subsequently categorized into 36 subcategories and organized into six primary categories: causal conditions, phenomenon, contextual conditions, intervening conditions, strategies, and consequences. A paradigmatic model emerging from the research illustrates the complex nature of empowering entrepreneurial skills among clients of the relief committee. The findings underscore that this empowerment is a multifaceted phenomenon requiring thorough examination across various dimensions and factors in the planning and policy-making processes of relevant institutions. Successful enhancement of clients' entrepreneurial skills hinges on a holistic, multifaceted approach that concurrently considers individual, social, economic, and institutional variables. This study offers actionable recommendations for policymakers and planners focused on client empowerment and poverty alleviation efforts.

Education and Management of Entrepreneurship, 2025, Vol. 4, No. 1, pp 1-27

Cite this article: Pazhouhan, A., & Dejagah, Z. (2025). Formulating and Explaining a Grounded Theory Model Designed to Empowering Clients' Entrepreneurial Skills. *Education and Management of Entrepreneurship*, 4(1), 1-27. doi: 10.22126/eme.2025.12022.1166 (in Persian).

© The Author(s).

DOI: <https://doi.org/10.22126/eme.2025.12022.1166>

Publisher: Razi University

Extended Abstract**Introduction****Research Method**

This research adopts an applied focus, utilizing a qualitative approach grounded in grounded theory methodology. Data were garnered through semi-structured, in-depth interviews with a carefully curated study population comprising key informants pertinent to the research topic within relevant communities. A purposive sampling strategy was employed, continuing until theoretical saturation was obtained. A total of 19 participants were interviewed, including clients exhibiting entrepreneurial potential, managers of relief committees, and academic specialists in the field. Data analysis followed a systematic coding process encompassing open, axial, and selective coding phases as delineated by Strauss and Corbin. The validity and reliability of the research outcomes were rigorously established in accordance with the four criteria proposed by Lincoln and Guba.

Results and Discussion

The qualitative analysis of the interviews yielded 136 final codes that were organized into 36 subcategories and consolidated into six primary categories, forming a comprehensive research model. The model delineates several dimensions:

1. Causal Conditions: This dimension encompasses financial facilities, project supervision, educational support, insurance provisions, and the flexibility inherent in job selection.
2. Contextual Conditions: Factors identified include work culture and entrepreneurship dynamics, work environment, specialized training provisions, organizational support mechanisms, adaptability to change, business management competencies, and the promotion of entrepreneurial acumen.
3. Phenomenon: The central phenomenon identified is the empowerment of clients' entrepreneurial capabilities.
4. Intervening Conditions: Several barriers were noted, including delays in facility disbursement, inadequate collaboration from pertinent institutions, insufficient financial allocations, challenges in securing guarantees, a mismatch between project goals and client needs, bureaucratic hurdles, economic volatility, implementation challenges, cultural attitudes, and various deficits in knowledge, skills, resources, capital, and communication networks.
5. Strategies: The recommended strategies to overcome these challenges include financial and social support mechanisms, employment generation initiatives, skill development programs, non-financial assistance, revised approaches to facility provision, enhanced monitoring and evaluation frameworks, the establishment of supportive networks, comprehensive production planning, psychological empowerment initiatives, and improved market access and sales strategies.
6. Consequences: The anticipated outcomes of these interventions include client resilience, sustainable employment generation, and overall enhancement of clients' quality of life.

Conclusion and Recommendations

The paradigmatic model emerging from this research highlights the intricate nature of entrepreneurial skill empowerment among clients of the relief committee. It emphasizes that this empowerment is multifaceted, necessitating a comprehensive approach that addresses various dimensions and factors in the planning and policy-making frameworks of relevant institutions. To effectively enhance entrepreneurial skills, a holistic strategy must concurrently account for individual, social, economic, and institutional variables. Recommendations derived from the findings include:

- Development of diverse and practical training curricula tailored to labor market requirements and the individual competencies of clients.
- Strengthening soft and communication skills through targeted training initiatives.
- Establishing specialized entrepreneurship training centers aimed at delivering advisory services, training, and support for innovative client proposals.
- Utilizing online training and e-learning platforms to facilitate broader access to educational resources for clients.

- Diversifying financial instruments beyond traditional facilities to include guarantees, insurance, and financial consulting services.
- Creating microfinance funds or credit cooperatives to support small-scale, high-return projects.
- Forming strategic partnerships through memorandums of understanding with banks and financial institutions to offer tailored facilities for clients.
- Facilitating the formation of collaborative working groups and communication networks among clients for experience and idea exchange, fostering a supportive entrepreneurial ecosystem.

طراحی و تبیین مدل داده‌بنیاد توانمندسازی مهارت‌های کارآفرینانه مددجویان

ایوب پژوهان^۱ | زهره دژآگه^۲

۱. گروه مدیریت دولتی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.
(نویسنده مسئول): pazhouhan@pnu.ac.ir

۲. گروه مدیریت بازرگانی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.
رایانامه: zohrehdejagah@gmail.com

چکیده

اطلاعات مقاله

آموزش کارآفرینی در توانمندسازی، اشتغال‌زایی و فقرزدایی به‌ویژه در میان مددجویان نقش حیاتی ایفا می‌کند. پژوهش حاضر با هدف ارائه مدل داده‌بنیاد توانمندسازی مهارت‌های کارآفرینانه مددجویان کمیته امداد امام خمینی (ره) استان کرمانشاه انجام شد. پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از لحاظ رویکرد، کیفی بود که با استفاده از روش پژوهش نظریه داده‌بنیاد انجام پذیرفت. داده‌های پژوهش از راه مصاحبه نیمه ساختاریافته با ۱۹ نفر از خبرگان در زمینه موضوع مورد مطالعه جمع‌آوری گردید. مشارکت‌کنندگان با روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند و نمونه‌گیری تا حصول اشباع نظری ادامه یافت. داده‌های پژوهش با فرایند کدگذاری باز، محوری و انتخابی و مبتنی بر رهیافت نظام‌مند اشتراوس و کوربین تحلیل شدند. اعتبار و قابلیت اعتماد یافته‌های پژوهش با استفاده از معیارهای چهارگانه لینکلن و گوبا تأیید شد. پس از تحلیل مصاحبه‌ها، ۱۳۶ کد نهایی احصاء و در قالب ۳۶ مقوله فرعی و ۶ مقوله اصلی شامل شرایط علی، پدیده محوری، شرایط زمینه‌ای، شرایط مداخله‌گر، راهبردها و پیامدها طبقه‌بندی شدند و مدل پارادایمیک پژوهش ارائه گردید. یافته‌های پژوهش مؤید این است که توانمندسازی مهارت‌های کارآفرینانه مددجویان کمیته امداد، پدیده‌ای چندوجهی است که باید از ابعاد و وجوه مختلف بررسی شود و ضرورت دارد تمامی عوامل تأثیرگذار در بروز این پدیده، در برنامه‌ریزی و خط‌مشی‌گذاری نهادهای متولی توانمندسازی مددجویان مورد توجه قرار گیرد. از این‌رو، موفقیت در توانمندسازی مهارت‌های کارآفرینانه مددجویان، نیازمند یک رویکرد جامع و چندجانبه‌ای است که می‌بایست به‌طور هم‌زمان به عوامل فردی، اجتماعی، اقتصادی و نهادی توجه نماید. این مقاله پیشنهادی کاربردی را برای سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان حوزه توانمندسازی و فقرزدایی مددجویان به‌همراه دارد.

نوع مقاله:

مقاله علمی-پژوهشی

تاریخچه مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۱/۲۲

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۲/۰۶

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۲/۰۶

دسترسی آنلاین: ۱۴۰۴/۰۲/۰۶

کلیدواژه‌ها:

آموزش کارآفرینی،

اشتغال‌زایی پایدار،

توانمندسازی مددجویان،

مهارت‌های کارآفرینانه.

آموزش و مدیریت کارآفرینی، دوره ۴، شماره ۱، سال ۱۴۰۴، صفحات ۲۷-۱

استناد: پژوهان، ایوب، دژآگه، زهره (۱۴۰۴). طراحی و تبیین مدل داده‌بنیاد توانمندسازی مهارت‌های کارآفرینانه مددجویان. آموزش و مدیریت کارآفرینی، ۴(۱)، ۲۷-۱. doi: 10.22126/eme.2025.12022.1166

© نویسندگان

DOI: <https://doi.org/10.22126/eme.2025.12022.1166>

ناشر: دانشگاه رازی

مقدمه

اشتغال رکن اساسی جامعه و یکی از فعالیت‌های اصلی است که به سازمان‌دهی زندگی مردم، توسعه روانی، اجتماعی و اقتصادی آن‌ها کمک می‌کند. همچنین اشتغال یکی از مهم‌ترین جنبه‌هایی است که می‌تواند زندگی، روابط شخصی و حتی سلامتی افراد را تحت تأثیر قرار دهد (بارباسانچز و همکاران^۱، ۲۰۲۴). افزون بر این، اشتغال اغلب به‌عنوان یکی از محوری‌ترین زمینه‌ها برای ایجاد امنیت اجتماعی و مشارکت در نظر گرفته می‌شود (نورستد و ژرموندسون^۲، ۲۰۲۳). در همین راستا، یکی از مهم‌ترین مسائل کشورهای در حال توسعه، مسئله فقر است. در کشورهای مختلف، برای مبارزه با فقر راهبردهای متفاوتی همچون توزیع بارانه‌های مستقیم و غیر مستقیم، گسترش بیمه‌های اجتماعی و توزیع کمک‌های مردمی از سوی مراکز خیریه دولتی و خصوصی اجرا شده است. هر کدام از این راهبردها، به‌نوبه خود، سهم قابل توجهی را در مبارزه با فقر ایفا نموده‌اند؛ اما امروزه آنچه به‌عنوان یک رویکرد مؤثر و مهم در بسیاری از کشورهای جهان به اجرا درآمده است و همچنین از سوی سازمان ملل متحد نیز در سال ۲۰۰۷ به‌عنوان راهکار اساسی مبارزه با فقر به دولت‌ها توصیه شده است، مسئله توانمندسازی مددجویان و فقرا است (رمضانی و همکاران، ۱۳۹۷).

بسیاری از اندیشمندان بر این باورند که توانمندسازی افراد بی‌بضاعت و مددجو با رویکرد کارآفرینی، مهم‌ترین و اساسی‌ترین راهبرد فقرزدایی و حفظ کرامت انسانی در جامعه محسوب می‌گردد (ایزدی، ۱۳۸۲). از سوی دیگر، شواهد مطالعات مختلف حاکی از این است که توانمندسازی کارآفرینانه در کشورهای جهان تأثیر مثبت و معناداری بر کاهش فقر دارد و مشوق‌های توسعه کارآفرینی باعث افزایش کارایی و ظرفیت فعالیت‌های کارآفرینانه برای کاهش فقر می‌شود (عظمت و همکاران^۳، ۲۰۲۳)؛ بنابراین، توانمندسازی یک پدیده مهم اما کمتر مطالعه شده در آموزش کارآفرینی است (سانتوس و همکاران^۴، ۲۰۱۹). در ایران توانمندسازی مددجویان تحت حمایت به‌عنوان تنها راهبرد برون‌رفت ایشان از چرخه فقر، همواره مورد توجه کمیته امداد امام خمینی (ره) بوده است. تأکید ویژه این نهاد حمایتی و مردمی بر توانمندسازی با محوریت اشتغال، به‌عنوان اصلی‌ترین راه مبارزه با فقر منجر به شکل‌گیری و توسعه روش‌ها و فرایندهای بعضاً منحصر به فردی گردیده است که در این میان می‌توان به طرح‌های خودکفایی مددجویان، طرح توسعه اشتغال مددجویان و طرح توانمندسازی مددجویان اشاره نمود (امید، ۱۳۹۹).

هدف اصلی از اجرای طرح توانمندسازی مددجویان، حمایت از آنان در راستای دستیابی به استقلال اقتصادی و بازتوانی است. بر اساس این طرح، کمیته امداد با استفاده از راهبردهایی نظیر کمک‌های مستمر و غیر مستمر، آموزش‌های فنی و حرفه‌ای، آموزش مهارت‌های شغلی، کمک‌هزینه‌های تحصیل، پرداخت وام‌های خوداشتغالی، پرداخت سرمایه کار و معرفی به واحدهای تولیدی، به‌دنبال توانمندسازی مددجویان در عرصه‌های مختلف فردی، خانوادگی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی است (جاویدنسب و الهیاری، ۱۴۰۱)؛ بنابراین، توانمندسازی با محوریت کارآفرینی و اشتغال در کمیته امداد به‌منظور پاسداری از کرامت انسان، حفظ شأن و منزلت افراد و خانواده‌های مددجویان و رهایی ایشان از فقر، درماندگی و توانمندسازی مددجویان با محوریت مناطق محروم، طرح توانمندسازی را به ضرورتی انکارناپذیر تبدیل نموده است (توفیقیان فر و همکاران، ۱۳۹۵).

در همین راستا تداوم اجرای طرح توانمندسازی کارآفرینانه مددجویان به‌عنوان ضرورت مهم، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است؛ اما آنچه به‌عنوان پرسش اساسی و مهم همواره مطرح بوده است این است که میزان اثربخشی

1. Barba-Sánchez et al.
2. Norstedt & Germundsson
3. Azamat et al.
4. Santos et al.

اجرای طرح توانمندسازی مددجویان به‌ویژه در شرایط و چارچوب و اهداف طرح‌های کارآفرینانه تا چه اندازه توانسته است به اهداف تعیین شده دست یابد و میزان اثربخشی آن در توانمندسازی مددجویان در ابعاد مختلف فردی، خانوادگی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی چگونه بوده است؟ این قبیل پرسش‌ها، مواردی هستند که پاسخ دادن به آن‌ها نیازمند انجام مطالعات و پژوهش‌های علمی نظام‌مند است؛ بنابراین، با وجود توجه به موضوع توانمندسازی مهارت‌های کارآفرینانه مددجویان و انجام برخی پژوهش‌ها در این زمینه، جز در موارد اندکی، موضوع توانمندسازی مهارت‌های کارآفرینانه و شناسایی عوامل بسترساز آن مورد مطالعه و بررسی قرار نگرفته است؛ بنابراین، ضعف پژوهش‌های نظام‌مند و اکتشافی با استفاده از رویکرد کیفی در این زمینه مشهود است و این امر بیانگر شکاف نظری و تحقیقاتی در این زمینه است.

از طرف دیگر، بررسی‌ها در زمینه توانمندسازی مهارت‌های کارآفرینانه مددجویان نشان می‌دهد که تا کنون الگویی جامع که دربردارنده تمام عوامل تأثیرگذار بر توانمندسازی مددجویان باشد؛ انجام نشده است و انجام این پژوهش می‌تواند خلأهای نظری یاد شده در این زمینه را تا حدودی تقلیل داده و سبب غنای ادبیات پژوهشی در این زمینه گردد. با عنایت به اهمیت توانمندسازی مهارت‌های کارآفرینانه مددجویان، پژوهش حاضر با هدف بررسی نظام‌مند و ارائه و تبیین الگوی پارادایمی توانمندسازی مهارت‌های کارآفرینانه مددجویان انجام شده است. بر همین اساس، پژوهش حاضر در جستجوی پاسخ به این پرسش است که عوامل اصلی تأثیرگذار و پیامدها و راهبردهای توانمندسازی مهارت‌های کارآفرینانه مددجویان کدام‌اند و الگوی پارادایمی توانمندسازی مهارت‌های کارآفرینانه مددجویان کمیته امداد چگونه الگویی است؟

ادبیات نظری و پیشینه تجربی پژوهش

کلمه «کارآفرین»^۱ از واژه فرانسوی «entreprendre» یا «antro-prand» اقتباس شده است و به معنای «تعهد کردن»^۲ است. این اصطلاح به‌طور غیر مستقیم، فردی را توصیف می‌کند که توانایی نوآوری، توسعه و شناسایی فرصت‌ها و تبدیل آن‌ها به ایده‌های قابل اجرا و قابل فروش را دارد و از طریق زمان، تلاش، پول و مهارت‌ها، به خلق ارزش افزوده می‌پردازد (پنتا و همکاران^۳، ۲۰۲۴). «کارآفرینی»^۴ یک مفهوم نوظهور در جامعه معاصر است که در طول زمان تکامل یافته است (مونتاگودو و همکاران^۵، ۲۰۲۵). «کارآفرینی» به‌عنوان یک پارادایم چندوجهی، توسط مکاتب فکری مختلفی تعریف شده است بنابراین امروزه در جهان، هیچ تعریف منسجم و پذیرفته شده‌ای برای کارآفرینی وجود ندارد (عظمت و همکاران، ۲۰۲۳). با این وجود، بیشتر تعاریف، کارآفرینی را به معرفی نوآوری‌های اقتصادی، فناوری‌ها و محصولات یا فرایندهایی که تعادل بازار موجود را تغییر می‌دهند، مرتبط می‌کنند.

کارآفرینی موتور محرکه اصلی ایجاد اشتغال، نوآوری و توسعه اقتصادی پایدار کشورها به‌شمار می‌رود و به‌عنوان ابزاری برای حل مشکلات اقتصادی و اجتماعی، مورد توجه دولت‌ها قرار گرفته است (خلیلی خضرآبادی و حسنی، ۱۴۰۱). به عبارت دیگر، کارآفرینی نوع خاصی از فعالیت اقتصادی است که به‌عنوان یک فعالیت هدفمند با هدف کسب سود بر اساس ایده خودابتکاری، مسئولیت‌پذیری و کارآفرینی نوآور شناخته می‌شود. فعالیت اقتصادی یک کارآفرین شکلی از مشارکت او در تولید اقتصادی-اجتماعی است که منجر به کسب سود برای رفع علایق و نیازهای

1. Entrepreneur
2. To undertake
3. Pennetta et al.
4. Entrepreneurship
5. Monteagudo et al.

خود و اعضای خانواده می‌شود (عظمت و همکاران، ۲۰۲۳). بحث در زمینه کارآفرینی این است که آیا یک فرد می‌تواند کارآفرین «متولد» شود یا اینکه مهارت‌ها، دانش و شایستگی‌های کارآفرینی تنها از راه آموزش و تجربه ایجاد می‌شوند. از آنجا که فعالیت کارآفرینانه به شدت تحت تأثیر آموزش و پرورش است (صبا و همکاران، ۱۴۰۲)، گیب^۱ (۱۹۸۷) اظهار نموده است که نقش کارآفرینی را می‌توان هم از نظر فرهنگی و هم از نظر تجربی به دست آورد.

به باور درازین^۲ (۱۹۸۵) کارآفرینی به جای اینکه یک حرفه «جادویی» یا «سرارآمیز» مبتنی بر مهارت‌های موروثی باشد، رشته‌ای است که می‌توان آن را آموخت. بر اساس این مفروضات، می‌توان استنباط نمود که آموزش و پرورش خاص، برای توسعه مهارت‌های کارآفرینی، حیاتی است (پنتا و همکاران، ۲۰۲۴). «مهارت‌های کارآفرینانه»^۳ به عنوان توانایی‌هایی تعریف می‌شوند که به اقدامات کارآفرینی منتج می‌شوند. مهارت‌های کارآفرینی شامل توانایی راه‌اندازی کسب‌وکار، مدیریت کسب‌وکار، تصمیم‌گیری، شناسایی فرصت‌ها، مدیریت زمان، تعامل هوشمندانه، حل خلاقانه مشکلات و مدیریت استرس است. به عبارت دیگر، مهارت‌های کارآفرینی به عنوان کشف فرصت‌ها و توسعه آگاهی از ریسک، خلاقیت و نوآوری در فعالیت‌های مرتبط با کسب‌وکار تعریف می‌شود. همچنین، مهارت‌های کارآفرینی مستلزم شناسایی ایده‌های جدید و ترکیب همه منابع برای استفاده مؤثرتر و کارآمدتر است (ابراهیم و همکاران^۴، ۲۰۲۵).

در همین راستا، توجه به بهبود مهارت‌ها، نگرش‌ها و رفتارهای کارآفرینانه به عنوان عوامل کلیدی در توسعه اقتصادی و اجتماعی جوامع در دهه‌های اخیر افزایش یافته است. بر اساس گزارش‌های دفتر دیده‌بان جهانی کارآفرینی، مهارت‌ها و نگرش‌های کارآفرینانه، اکتسابی و قابل آموزش هستند (رجایی لاری و همکاران، ۱۴۰۳). در سال‌های اخیر، موضوع آموزش کارآفرینی مورد توجه بسیاری از پژوهشگران در سراسر جهان قرار گرفته است. عمده‌ترین دلیل این موضوع، افزایش تعداد کارآفرینان در جوامع مختلف است که باعث کاهش مشکلاتی همچون بیکاری، فقر و توزیع نامناسب ثروت شده و نیز منجر به ارتقاء سطح کیفیت زندگی و در نهایت توسعه منطقه‌ای می‌شود (مختاری بایع کلایی و کهن قاضیانی، ۱۴۰۲). همچنین، نتایج پژوهش‌ها حکایت از این دارد که آموزش کارآفرینی نقش حیاتی در توانمندسازی، تقویت اشتغال‌زایی و کاهش فقر ایفا می‌کند. آموزش کارآفرینی، افراد را با دانش، مهارت‌ها و طرز فکر مورد نیاز برای موفقیت به عنوان کارآفرین یا در سرمایه‌گذاری‌های کارآفرینی آشنا می‌کند (انجوکو^۵، ۲۰۲۴).

افزون بر این، آموزش کارآفرینی به عنوان فرایند آشنایی افراد با بیان ایده‌ها، دانش، نگرش‌ها و مهارت‌های کارآفرینی قابل فروش که به رقابت‌پذیری افراد و توسعه جامعه کمک می‌کند تا زندگی شاد و همراه با موفقیت داشته باشند، تعریف می‌شود؛ بنابراین، از طریق آموزش کارآفرینی، توانمندسازی افراد برای کارآفرینی و برخورداری از قابلیت‌ها و جهت‌گیری‌های تولیدی، شأن و منزلت نیروی انسانی افزایش می‌یابد و میل اصلی برای خلق ثروت ایجاد می‌شود (آکینولا و همکاران^۶، ۲۰۲۳). از این رو، کارآفرینی توسط دولت‌ها برای کاهش سطح فقر در اقتصاد انجام می‌شود. توسعه کارآفرینی زمانی به فقرزدایی کمک می‌کند که از طریق راه‌اندازی کسب‌وکارهای نوپا یا گسترش کارآفرینی موجود، منجر به ایجاد اشتغال شود و با ایجاد بازارهای جدید، صنایع جدید، فناوری‌های جدید،

1. Gibb

2. Drazin

3. Entrepreneurial Skills

4. Ibrahim et al.

5. Njoku

6. Akinola et al.

اشکال نهادی جدید، مشاغل جدید و افزایش خالص بهره‌وری واقعی، ثروت اجتماعی را افزایش دهد و منجر به ارتقاء استانداردهای زندگی جامعه شود (نور^۱، ۲۰۲۱).

مطالعات و پژوهش‌هایی در داخل و خارج از کشور پیرامون توانمندسازی مددجویان انجام شده است که در ادامه خلاصه یافته‌های پژوهش‌های مرتبط ارائه شده است. در پژوهش‌های داخلی، چراغی و همکاران (۱۳۹۳) به بررسی «تأثیر وام‌های خوداشتغالی بر اشتغال پایدار مددجویان کمیته امداد امام خمینی (ره) شهرستان آبدانان» مبادرت نمودند. یافته‌های مطالعه آن‌ها نشان داد که بین پایداری شغل ایجادشده با متغیرهای سن، جنس و میزان وام دریافتی ارتباط وجود دارد. محترم و همکاران (۱۳۹۴) نیز «نقش نهادهای حمایتی در توسعه کارآفرینی: مطالعه طرح‌های اشتغال‌زای کمیته امداد امام خمینی (ره)» را بررسی نمودند و نتیجه گرفتند که مهم‌ترین عوامل مؤثر بر استقبال مددجویان از طرح‌های اشتغال‌زا، آگاهی مددجو از وجود طرح، تجربه خوب سایر مددجویان، مناسب بودن مدت بازپرداخت وام اشتغال، اعتماد و اطمینان مددجو نسبت به پرداخت وام، رسیدن به خودکفایی در کوتاه‌مدت، رضایت از روند دریافت وام‌های اشتغال و ایجاد مهارت‌های کارآفرینانه بودند.

در پژوهش دیگری، رضانی و همکاران (۱۳۹۷) در «مقایسه جهت‌گیری‌های کارآفرینی اجتماعی و خیریه‌ای بر جنبه‌های مختلف فقر در نهادهای حمایتی شهر مشهد» نتیجه گرفتند که خدمات‌گیرندگان مؤسسه‌های کارآفرینی اجتماعی در مقایسه با خدمات‌گیرندگان مؤسسه‌های خیریه، در ابعاد مختلف فقر به‌طور معناداری وضعیت بهتری داشتند. کارآفرینی اجتماعی فقر بین‌نسلی را کاهش می‌دهد و چرخه فقر را قطع می‌کند. اشتغال صرف‌نظر از جنبه اقتصادی، از لحاظ اجتماعی نیز دایره شمول فرد را گسترش می‌دهد و از خطر انزوا و طرد اجتماعی وی می‌کاهد. محبوبی و همکاران (۱۳۹۸) نیز به بررسی «آسیب‌شناسی طرح کسب‌وکارهای خرد و خانگی کمیته امداد در استان گلستان» پرداختند. نتایج نشان داد که مهم‌ترین نقطه قوت طرح استفاده از نیروی کار سایر اعضای خانواده و ایجاد زمینه کار خانوادگی، مهم‌ترین نقطه ضعف ناکافی بودن اطلاعات و مهارت‌های فنی و تخصصی مددجویان جهت راه‌اندازی کسب‌وکار، مهم‌ترین فرصت، فراهم بودن زمینه برخورداری از آموزش‌های رایگان فنی و حرفه‌ای و مهم‌ترین تهدید واردات بی‌رویه محصولات مشابه با قیمت کمتر بود.

جلیلیان و پاپزن (۱۳۹۸) در مطالعه‌ای با عنوان «موانع و محدودیت‌های موفقیت طرح‌های خودکفایی و کارآفرینی کمیته امداد امام خمینی (ره) مورد مطالعه: زنان سرپرست خانوار دهستان هرسم، شهرستان اسلام‌آباد غرب» به این نتیجه رسیدند که موانع و محدودیت‌های موفقیت طرح‌های اشتغال‌زایی روستائیان در عوامل آموزشی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و حمایت‌های کمیته امداد قرار می‌گیرد. رزم‌جو و مقصودی (۱۳۹۸) نیز به «طراحی الگوی پایداری‌سازی کسب‌وکارهای خرد اجتماعی مددجویان کمیته امداد امام خمینی (ره)» مبادرت نمودند و نتیجه گرفتند که بیشترین تأثیر مستقیم بر پایداری‌سازی کسب‌وکارهای خرد اجتماعی مربوط به راهبردها است. دومین متغیر، عوامل مداخله‌گر است. عوامل زمینه‌ای دارای تأثیرگذاری مثبت و معنادار بر پایداری کسب‌وکارهای خرد اجتماعی است.

زارع و صفری دشتکی (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان «طراحی و تبیین مدل پارادایمی کارآفرینی اجتماعی با رویکرد توانمندسازی زنان سرپرست خانوار (مطالعه موردی: کمیته امداد امام خمینی (ره) استان فارس)» نتیجه گرفتند که سیاست‌های توانمندساز به‌منزله پدیده محوری و در تعامل با عوامل دیگر موجب شکل‌گیری کارآفرینی اجتماعی می‌شود. ظرفیت‌سازی، تقویت جسمی-روانی و قوانین حمایتی در شکل‌گیری سیاست‌های توانمندساز تأثیر بسزایی دارند.

موصلی و همکاران (۱۳۹۹) در مطالعه‌ای با عنوان «طراحی مدل مفهومی کارآفرینی سازمانی در کمیته امداد امام خمینی (ره)» نتیجه گرفتند که شرایط علی (رهبری کارآفرینانه، قابلیت‌های منابع انسانی، نیازهای جدید اجتماعی)، شرایط زمینه‌ای (فرهنگ و ارزش‌های سازمان، مأموریت و رسالت سازمان و ساختار سازمانی)، پدیده محوری (نوآوری، مخاطره‌پذیری هوشمندانه)، راهبردها (نوسازی استراتژیک، سیاست‌های توانمندساز و مدیریت استعداد کارآفرین‌محور)، شرایط مداخله‌گر (محیط اقتصادی/اجتماعی و ...) و پیامدها (تعالی سرمایه انسانی، بهبود عملکرد سازمان و ارزش‌آفرینی اجتماعی) عوامل تأثیرگذار در کارآفرینی سازمانی کمیته امداد بودند.

ولیخانی و ولیئی (۱۳۹۹) در «تبیین الگوی توسعه‌ای و آموزش کارآفرینی با رویکرد توانمندسازی شغلی مددجویان کمیته امداد امام خمینی (ره) استان تهران» نتیجه گرفتند که گرایش به ریسک‌پذیری مددجویان و نیاز به استقلال و موفقیت و انگیزه‌طلبی آن‌ها (متغیرهای فردی) و نیازسنجی فعالیت‌های کارآفرینی و هدفمندی نیازها و حمایت مدیریت و فرهنگ کارآفرینی (متغیرهای سازمانی) مهم‌ترین عوامل اثرگذار هستند.

دریکوند و همکاران (۱۴۰۰) اقدام به «طراحی مدل کارآفرینی اجتماعی سازمانی» نمودند و نتیجه گرفتند که خودکفائی و اشتغال به‌عنوان پدیده محوری انتخاب شد. شرایط علی در قالب دو دسته عوامل محیطی و سازمانی جای گرفتند و شش مقوله شامل قابلیت‌های سازمان، اقدامات حوزه بازاریابی، اقدامات حوزه تجاری، اقدامات حوزه اجتماعی، اقدامات حوزه طراحی و پیشنهاد شغل، اقدامات حوزه مشاوره شغلی، ضمانت سهل‌الوصول برای مددجو، راهبری شغلی و عوامل محیطی به‌عنوان راهبرد انتخاب شدند. عوامل مداخله‌گر در دو دسته تقویت‌کننده و تضعیف‌کننده شناسایی شدند. راهبرد سازمان، سیاست‌های اجرائی اشتغال، برنامه‌ها و اقدامات مدیریتی، برنامه‌های آموزش شغلی، ثبات مدیریت و برون‌سپاری به‌عنوان عوامل زمینه‌ای کارآفرینی اجتماعی سازمانی تعیین شدند. پیامدهای کارآفرینی اجتماعی سازمانی در سه سطح خرد، میانی و کلان تعیین شدند.

بیات و فرضی‌زاده (۱۴۰۲) در پژوهشی با عنوان «ارزیابی طرح‌های اشتغال‌زایی کمیته امداد امام خمینی (ره) با رویکرد توان‌افزایی (سه روستای چمن سلطان، دوزان و سنگ سفید ارامنه در شهرستان الیگودرز)» نتیجه گرفتند که طرح اشتغال‌زایی کمیته امداد برای اکثر افراد رضایت‌بخش بوده است. این طرح به بهبود درآمد مددجویان نسبت به قبل از دریافت وام اشتغال‌زایی، ایجاد اشتغال، کاهش مهاجرت فصلی از روستا به شهر شده است. عبداللهی (۱۴۰۲) «نقش نهادهای حمایتی در توسعه کارآفرینی با تأکید بر طرح‌های اشتغال‌زایی کمیته امداد امام خمینی (ره)» را مورد مطالعه قرار دادند و نتیجه گرفتند که کمیته امداد در توسعه کارآفرینی و ایجاد طرح‌های اشتغال‌زایی مددجویان نقش قابل توجهی ایفا نموده است.

خداپناه و همکاران (۱۴۰۲) نیز در «تحلیل و واکاوی الگوی راهبری شغلی کمیته امداد امام خمینی (ره) استان خوزستان» نتیجه گرفتند که نظام راهبری شغلی کمیته امداد امام خمینی (ره) در استان خوزستان اثربخش بوده است. صداقتی و همکاران (۱۴۰۲) نیز اقدام به «ارزیابی و اولویت‌بندی ابعاد و مؤلفه‌های الگوی خط‌مشی‌گذاری توسعه کارآفرینی در کمیته امداد امام خمینی (ره) استان سیستان و بلوچستان» نموده و نتیجه گرفتند که ابعاد تدوین، اجرا و ارزیابی و شانزده مؤلفه شناسایی‌شده بر خط‌مشی‌گذاری توسعه کارآفرینی در کمیته امداد مؤثر هستند و تمامی موارد در وضعیت مطلوبی قرار دارند. همچنین بُعد تدوین در بالاترین اولویت و به‌ترتیب ابعاد اجرا و ارزیابی در اولویت‌های بعدی قرار دارند.

همچنین یافته‌های پژوهش ایزدی و همکاران (۱۴۰۲) با عنوان «ارائه مدل توانمندسازی مددجویان کمیته امداد امام خمینی (ره) مبتنی بر رویکرد کارآفرینی اجتماعی» نشان داد که شرایط بر عمل/تعامل، پیامدها و

موفقیت تأثیر مثبت دارد. همچنین تأثیر عمل/ تعامل بر پیامد و موفقیت و تأثیر پیامد بر موفقیت نیز تأیید گردید. افزون بر این، شواهد موجود در پژوهش نادری و همکاران (۱۴۰۳) با عنوان «واکاوی پدیده عدم استقبال مددجویان کمیته امداد استان کرمانشاه از طرح‌های کارآفرینی و اشتغال‌زایی؛ کاربست نظریه بنیانی» مبین این است که شرایط علی (عوامل فرهنگی، عوامل اجتماعی، عوامل مهارتی و عوامل حمایتی)، شرایط زمینه‌ای (عوامل اقتصادی و عوامل انگیزشی)، شرایط مداخله‌گر (عوامل قانونی-سیاستی و عوامل مدیریتی)، راهبردها (اقدامات آموزشی، اقدامات اقتصادی و اقدامات مدیریتی) و پیامدها (پیامدهای فرهنگی-اجتماعی و پیامدهای اقتصادی) عوامل اصلی عدم تمایل مددجویان کمیته امداد امام خمینی (ره) استان کرمانشاه از طرح‌های کارآفرینی و اشتغال‌زایی این نهاد حمایتی هستند.

در پژوهش‌های خارجی، منسا و بندیکت^۱ (۲۰۱۰) در پژوهشی با عنوان «آموزش کارآفرینی و کاهش فقر: توانمندسازی فقرا در آفریقای جنوبی» نتیجه گرفتند که آموزش کارآفرینی و ارائه تسهیلات می‌تواند به صاحبان فقیر بنگاه‌های کوچک فرصت‌هایی بدهد تا کسب‌وکار خود را رشد دهند و خود و دیگران را از فقر نجات دهند. در پژوهش دیگری با عنوان «آموزش کارآفرینی در زمینه فقر: دیدگاه توانمندسازی» سانتوس و همکاران^۲ (۲۰۱۹) نتیجه گرفتند که توانمندسازی نقش واسطه‌ای در رابطه بین رویکردهای یادگیری تجربی در زمینه فقر و کسب نتایج یادگیری دارد. همچنین یافته‌های پژوهش کریم^۳ (۲۰۲۰) با عنوان «کارآفرینی اجتماعی و قدرت کاهش فقر: مروری بر کارآفرینی اجتماعی در بنگلادش» نشان داد که به‌منظور ایجاد اشتغال و کاهش فقر شدید، تمرکز بر توسعه کارآفرینی اجتماعی پیشنهاد می‌شود.

یافته‌های پژوهش نور^۴ (۲۰۲۱) با عنوان «کاهش فقر از طریق توسعه کارآفرینی جوانان و زنان» مؤید این بود که بین آموزش کارآفرینی و درآمدزایی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد و ارائه آموزش‌های کارآفرینی، درآمد کارآفرینان را افزایش می‌دهد و منجر به فقرزدایی می‌شود. افزون بر این، نتایج مطالعه تریودی و پتکووا^۵ (۲۰۲۲) با عنوان «سفر زنان کارآفرین از فقر تا رفاهی» حاکی از این بود که کارآفرینی باعث توانمندسازی اقتصادی، شخصی و فرهنگی و رفاهی زنان از فقر در کشورهای در حال توسعه می‌شود. آدنوتسی^۶ (۲۰۲۳) نیز در پژوهشی با عنوان «کارآفرینی، اشتغال‌زایی، توانمندسازی درآمد و کاهش فقر در اقتصادهای کم‌درآمد» نتیجه گرفت که کارآفرینی کاتالیزور رشد و توسعه اقتصادی از طریق ایجاد شغل، توانمندسازی درآمد و کاهش فقر در اقتصادهای کم‌درآمد است.

یافته‌های پژوهش آکینولا و همکاران^۷ (۲۰۲۳) با عنوان «برنامه‌های توانمندسازی جوانان از طریق کسب مهارت‌های کارآفرینی برای اتکا به خود در نیجریه» نشان داد که مهارت‌های کارآفرینی به‌دست آمده به دریافت‌کنندگان کمک می‌کند تا کسب‌وکارهای در مقیاس کوچک را برای خوداشتغالی و اتکا به خود ایجاد کنند. شواهد پژوهش موکرچی و همکاران^۸ (۲۰۲۴) با عنوان «توانمندسازی از طریق آموزش مهارت‌های دیجیتال: مطالعه تجربی زنان فقیر بیکار در هند» نشان داد که بین برنامه آموزش مهارت‌های دیجیتال و توانمندسازی

1. Mensah & Benedict
2. Santos et al.
3. Karim
4. Nor
5. Trivedi & Petkova
6. Adenutsi
7. Akinola et al.
8. Mukherjee et al.

اقتصادی از طریق اشتغال، آموزش و رفتار جستجوی کارآفرینی و توانمندسازی روان‌شناختی ارتباط وجود دارد. در پژوهش دیگری با عنوان «کارآفرینی اجتماعی به‌عنوان عامل تغییر برای توانمندسازی جامعه در جنوب آفریقا» مک‌گی^۱ (۲۰۲۴) نتیجه گرفت که کارآفرینان اجتماعی تأثیر مثبتی بر توانمندسازی جامعه دارند و کارآفرینان اجتماعی باید حمایت و تشویق شوند. افزون بر این، شواهد پژوهش وانگ و جی^۲ (۲۰۲۵) با عنوان «فقرزدایی هدفمند و کارآفرینی در میان فقرا» حکایت از این دارد که فقرزدایی هدفمند با ارائه اعتبارات خرد به فقرا، به‌طور قابل توجهی احتمال کارآفرینی خانوارهای فقیر را افزایش می‌دهد.

بررسی ادبیات نظری و پیشینه پژوهش‌های انجام‌شده حاکی از این است که پژوهش‌هایی در زمینه توانمندسازی مددجویان انجام شده است و عوامل مؤثر بر آن نیز در پژوهش‌های مختلف بررسی شده است که هر کدام از آن‌ها بخشی از این موضوع را در بر گرفته است. با این وجود مطالعات سیستماتیک و نظام‌مند اندکی پیرامون توانمندسازی مددجویان با رویکرد توانمندسازی مهارت‌های کارآفرینانه مددجویان و راهبردهای توسعه آن به‌ویژه با رویکرد کیفی و داده‌بنیاد صورت نپذیرفته است. بر این اساس، این مطالعه سعی دارد تا این شکاف نظری و تحقیقاتی را تا حدودی برطرف نموده و راهبردهایی جهت توانمندسازی مهارت‌های کارآفرینانه مددجویان ارائه نماید؛ بنابراین بررسی مطالعات موجود نشان می‌دهد که توانمندسازی مهارت‌های کارآفرینانه مددجویان مورد بررسی قرار نگرفته و به نظر می‌رسد هیچ الگوی عملی و نظام‌مندی در این زمینه وجود ندارد تا مدیران سازمان‌های متولی نظیر کمیته امداد را در امر برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری برای توانمندسازی مهارت‌های کارآفرینانه مددجویان راهنمایی نماید؛ بنابراین این پژوهش می‌تواند به گسترش و غنای ادبیات نظری موجود و مرتبط با توانمندسازی مهارت‌های کارآفرینانه مددجویان منجر شود.

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر رویکرد، کیفی و از نوع اکتشافی است که به‌صورت استقرایی و با استفاده از روش پژوهش داده‌بنیاد انجام شد. جامعه مورد مطالعه پژوهش را خبرگان اجرایی کمیته امداد، خبرگان کارآفرینی، مددجویان با توانمندی‌های کارآفرینی و خبرگان دانشگاهی تشکیل داد. برای انتخاب نمونه‌های پژوهش، از روش نمونه‌گیری نظری و غیر احتمالی و همچنین قضاوتی و هدفمند استفاده گردید. ملاک تعیین حجم نمونه، تحقق قاعده اشباع نظری بود که بعد از انجام پانزده مصاحبه حاصل شد؛ اما برای کسب اطمینان چهار مصاحبه دیگر انجام شد. به‌منظور گردآوری داده‌های پژوهش، از روش مصاحبه نیمه ساختاریافته و عمیق با خبرگان و مطلعان کلیدی که تجربه، تخصص و دانش لازم را داشتند و با موضوع مورد مطالعه آشنایی داشتند، استفاده شد. مدت‌زمان انجام مصاحبه‌ها بین ۳۵ تا ۴۵ دقیقه متغیر بود. در جدول ۱ مشخصات جمعیت‌شناختی مشارکت‌کنندگان در پژوهش ارائه شده است.

جدول ۱. مشخصات جمعیت‌شناختی مشارکت‌کنندگان در پژوهش

ردیف	جنسیت	سن	تحصیلات	سمت / شغل	سابقه
۱	مرد	۴۲	کارشناسی ارشد	رئیس اداره	۱۸ سال
۲	مرد	۵۰	کارشناسی ارشد	معاونت اداره	۱۱ سال
۳	مرد	۴۱	کارشناسی	کارشناس تسهیلات	۷ سال
۴	مرد	۴۴	کارشناسی ارشد	کارشناس فنی اشتغال	۱۱ سال
۵	مرد	۴۱	کارشناسی	کارشناس فنی اشتغال	۱۵ سال

1. McGhie

2. Wang & Jie

ادامه جدول ۱. مشخصات جمعیت‌شناختی مشارکت‌کنندگان در پژوهش

ردیف	جنسیت	سن	تحصیلات	سمت / شغل	سابقه
۶	مرد	۴۳	کارشناسی ارشد	کارشناس فنی اشتغال	۱۷ سال
۷	مرد	۳۸	کارشناسی ارشد	کارشناس فنی اشتغال	۱۶ سال
۸	زن	۲۹	کارشناسی	کارشناس فنی اشتغال	۱۳ سال
۹	مرد	۵۳	کارشناسی	کارشناس مسئول اشتغال	۲۴ سال
۱۰	مرد	۳۶	فوق‌دیپلم	مدیر شیرینی‌سرا	۱۰ سال
۱۱	مرد	۴۸	دیپلم	صنایع دستی و فرهنگی	۷ سال
۱۲	زن	۲۵	دیپلم	مدیر کارگاه خیاطی	۵ سال
۱۳	مرد	۵۲	کارشناسی	گلخانه کشاورزی	۵ سال
۱۴	مرد	۳۸	کارشناسی	صنایع چوب	۶ سال
۱۵	زن	۴۰	کارشناسی	مدیر هایپرمارکت	۸ سال
۱۶	زن	۳۴	فوق‌دیپلم	تولیدی پوشاک	۷ سال
۱۷	مرد	۴۶	دکتری تخصصی	عضو هیأت علمی دانشگاه	۱۱ سال
۱۸	مرد	۴۴	دکتری تخصصی	عضو هیأت علمی دانشگاه	۱۳ سال
۱۹	مرد	۵۰	دکتری تخصصی	عضو هیأت علمی دانشگاه	۲۲ سال

به‌منظور اطمینان از روایی، اعتباربخشی، صحت و استحکام داده‌های پژوهش، از معیارهای چهارگانه نظیر قابلیت اعتبار، قابلیت انتقال‌پذیری و تناسب، قابلیت اطمینان و ثبات، قابلیت تصدیق استفاده شد (لینکلن و گوبا، ۱۹۸۵). شرح اقدامات صورت گرفته در زمینه ارزیابی روایی پژوهش در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲. معیارهای ارزیابی روایی پژوهش

معیارها	شرح اقدامات انجام‌شده
قابلیت اعتبار	درگیری طولانی‌مدت پژوهشگران با موضوع به مدت شش ماه، تکنیک کنترل اعضا و استفاده از روش‌های چندگانه گردآوری داده‌ها (مثلث‌سازی) همچون یادداشت‌برداری، ضبط صدا، مشاهده تجارب زیسته، چک کردن دست‌نوشته‌ها توسط مشارکت‌کنندگان در پژوهش
انتقال‌پذیری	استفاده از روش نمونه‌گیری با بیشترین تنوع و با انتخاب نمونه‌هایی که بیشترین آگاهی و احاطه را داشتند.
قابلیت اطمینان	مستند کردن مصاحبه‌ها شامل فایل صوتی و متن دست‌نویس، کدگذاری مجدد متن چند مصاحبه به فاصله چند روز به‌وسیله پژوهشگران و مقایسه نتایج با اولین کدگذاری به‌منظور دستیابی به کدهای مشترک
قابلیت تصدیق	بازنگری چند تن از استادان خبره در زمینه پژوهش‌های کیفی به‌منظور دستیابی به نتایج مشترک

جهت سنجش پایایی از روش پایایی بازآزمون استفاده شد. در این پژوهش با استفاده از روش پایایی هولستی (۱۹۶۹) میزان تطابق کدگذاری‌ها مشخص گردید. رابطه ضریب توافقی کدگذاری به روش هولستی عبارت است از:

$$PAO = 2M / (N1 + N2) : 2 \times 53 / (56 + 60) = 0.91 \quad \text{رابطه (۱)}$$

در رابطه (۱) PAO به معنی درصد توافق مشاهده شده (ضریب پایایی)، M تعداد موارد کدگذاری شده توسط دو کدگذار است که بین آن‌ها توافق وجود داشته باشد. N1 تعداد کلی موارد کدگذاری شده توسط کدگذار نخست است و N2 تعداد موارد کدگذاری شده به‌وسیله کدگذار دوم است. این رقم بین صفر (هیچ توافق) تا یک (توافق کامل) متغیر است. در صورتی که خروجی رابطه بیش از ۸۰ درصد باشد، پایایی تحلیل مصاحبه‌ها حاصل می‌شود (رول‌هنسن^۲، ۲۰۰۹).

جدول ۳. محاسبه پایایی پژوهش به روش هولستی

ردیف	شماره مصاحبه	تعداد موارد کدگذاری شده توسط کدگذار اول (N1)	تعداد موارد کدگذاری شده توسط کدگذار دوم (N2)	تعداد توافقات (M)	پایایی بازآزمون (PA0)
۱	۴	۱۸	۱۹	۱۷	۹۲
۲	۱۱	۲۰	۲۱	۱۹	۹۲
۳	۱۴	۱۸	۲۰	۱۷	۸۹
	مجموع	۵۶	۶۰	۵۳	۹۱

همان گونه که در جدول ۳ نمایان است، از بین مصاحبه‌های انجام‌شده، تعداد سه مصاحبه به صورت تصادفی انتخاب و هریک توسط کدگذار مستقل، کدگذاری شد. تعداد کل کدها توسط کدگذار نخست برابر ۵۶، تعداد کل کدها توسط کدگذار دوم برابر ۶۰ و تعداد کل توافقات بین کدگذاری‌های انجام‌شده، برابر ۵۳ بود. بر این اساس، در این پژوهش پایایی مصاحبه‌های انجام‌شده با استفاده از رابطه (۱) برابر ۹۱ درصد است. با توجه به اینکه میزان پایایی بیشتر از ۸۰ درصد است، بنابراین قابلیت اعتماد کدگذاری‌ها مورد تأیید است.

یافته‌ها

فرایند تجزیه و تحلیل داده‌ها در این پژوهش، طی سه مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی انجام شد. در ادامه به صورت خلاصه، یافته‌های حاصل از فرایند کدگذاری باز ارائه شده است.

کدگذاری باز

طی کدگذاری باز، داده‌ها چندین بار مرور شدند و از طریق فهرست کردن نکات کلیدی بیان‌شده توسط پاسخ‌گویان، به هر نکته یک برچسب یا کد نسبت داده شد. پژوهشگران با مراجعه به کدهای استخراج‌شده از مصاحبه‌ها و با مطالعه عمیق متن مصاحبه‌ها، کدهایی را که به یک مفهوم اشاره داشتند و در یک طبقه قرار می‌گرفتند، در یک مفهوم قرار دادند و سپس مفاهیم مرتبط با یک مقوله را نیز در سطحی انتزاعی‌تر، در یک مقوله قرار دادند. جدول ۴ قسمتی از کدگذاری باز را که از مصاحبه‌های پژوهش استخراج شده است را نشان می‌دهد. به علت ازدیاد سطرهای جدول، به ارائه خلاصه‌ای از کدهای باز بسنده شده است. نتایج حاصل از کدگذاری باز نشان داد که تعداد ۱۳۵ مفهوم از متن مصاحبه‌ها استخراج و در قالب ۳۶ مقوله فرعی دسته‌بندی شدند. شایان ذکر است به جهت تعدد مفاهیم مستخرج از متن مصاحبه‌ها، تنها به ارائه برخی از مفاهیم در جدول ۴ بسنده شده است.

جدول ۴. کدگذاری باز مفاهیم حاصل از مصاحبه‌های پژوهش

فراوانی	کدها	مقوله‌های فرعی
۱	در دسترس بودن منابع	تسهیلات مالی
۲	بازپرداخت طولانی مدت وام‌ها	
۳	پرداخت تسهیلات کم‌بهره اشتغال‌زایی در زمینه شغلی دامداری و کشاورزی	
۴	نظارت مداوم کارشناسان فنی	نظارت بر طرح‌ها
۵	نظارت ادواری بر طرح‌ها قبل و حین و پس از اجرای طرح	
۶	نظارت‌های ادواری کارشناسان فنی اشتغال قبل و بعد از اجرای طرح	
۷	نظارت امداد بر اجرای طرح‌ها	
۸	وجود کارشناسان فنی اشتغال جهت مشاوره	حمایت‌های آموزشی
۹	برگزاری دوره‌های مهارت‌آموزی شغلی	
۱۰	دوره‌های آشنایی و روی آوردن به مدارس حرفه‌آموزی	
۱۱	تداوم آموزش‌های مهارت و حرفه‌آموزی	
۱۲	آموزش‌های فنی در ارتباط با شغل مورد نظر	
۱۳	آموزش‌های انگیزشی کار و تلاش	
۱۴	آموزش‌ها تخصصی توسط کارشناسان خبره	

ادامه جدول ۴. کدگذاری باز مفاهیم حاصل از مصاحبه‌های پژوهش

فراوانی	کدها	مقوله‌های فرعی
۱۵	اجبار بر بیمه تأمین اجتماعی مجریان طرح‌های اشتغال با بیمه‌پردازی شخصی	حمایت‌های بیمه‌ای
۱۶	اجبار بر بیمه نمودن طرح‌های اشتغال توسط مجریان جهت پایداری طرح‌ها	
۱۷	عدم اجبار در انتخاب شغل توسط کارشناسان امداد	انعطاف‌پذیری در انتخاب شغل
۱۸	ایجاد مشاغل خرد زودبازده بازاری و خانگی	
۱۹	اختصاص دیر هنگام تسهیلات	تأخیر در پرداخت تسهیلات
۲۰	طولانی شدن سیکل دریافت تسهیلات	
۲۱	نداشتن دوره تنفس بازپرداخت اقساط	
۲۲	عدم همکاری بانک‌های عامل	عدم همکاری نهادهای مرتبط
۲۳	سلیقه‌ای عمل کردن نهادهای تأمین مالی	
۲۴	عدم تناسب و ناکافی بودن مبلغ اعتبارات با تورم	کافی نبودن مبلغ تسهیلات
۲۵	عدم تناسب مبلغ تسهیلات با شغل ایجاد	
۲۶	پرداخت یکسان تسهیلات به طرح‌های مختلف اشتغال	
۲۷	عدم افزایش مبلغ سرانه طرح‌های اشتغال‌زایی با توجه به شرایط روز و گرانی	
۲۸	سختی فراهم نمودن تضامین بانکی	مشکلات در تأمین ضمانت
۲۹	عجز مددجویان در تأمین ضمانت بانکی و سختگیری بانک‌ها در این خصوص	
۳۰	معرفی طرح توسعه‌ای بجای طرح‌های ایجاد توسط مددجویان	عدم تطابق طرح‌ها با نیازها
۳۱	عدم راه‌اندازی مشاغل جدید و زودبازده از سوی مددجویان	
۳۲	اجبار به پنهان کاری و مخفی کاری برای دریافت وام	مشکلات اداری و بوروکراسی
۳۳	موفق نشدن به دریافت تسهیلات مجدد	
۳۴	محدودیت جهت پرداخت تسهیلات مجدد جهت توسعه و گسترش کسب و کار	
۳۵	تورم و گرانی حاکم بر بازار	
۳۶	ورشکستگی کسب و کارهای نوپا	نوسانات اقتصادی
۳۷	کساد بازار کسب و کار	
۳۸	درآمد پایین و کاهش قدرت خرید مردم	
۳۹	افزایش قیمت مواد مصرفی اولیه	
۴۰	افزایش افسارگسیخته و بدون نظارت رهن و اجاره مغازه	
۴۱	عدم نظارت کافی بر اجرای طرح	
۴۲	نبود راهکار مناسب و کاربردی جهت پایداری طرح‌ها	مشکلات اجرای طرح‌ها
۴۳	عدم پیگیری طرح‌های شکست‌خورده و راکد	
۴۴	انفرادی بودن طرح‌های کارآفرینی و سختی ادامه شغل با توجه به کمبود سرمایه	عوامل فرهنگی و نگرشی
۴۵	ضعف در باور و اعتقاد مدیران به کارآفرینی	
۴۶	فقدان فرهنگ سازمانی مشوق یادگیری و کسب مهارت‌های کسب و کار	عوامل مرتبط با دانش و مهارت
۴۷	کمبود دانش و مهارت‌های مدیریتی	
۴۸	عدم شناخت کافی از بازار	عوامل مرتبط با منابع و سرمایه
۴۹	محدودیت سرمایه و منابع مالی	
۵۰	مشکلات در تأمین مالی و سرمایه در گردش	عوامل شبکه‌سازی و ارتباطات
۵۱	مشکلات بازاریابی و فروش	
۵۲	نداشتن شبکه ارتباطی مؤثر	ضعف فرهنگ کار و کارآفرینی
۵۳	تن ندادن بسیاری از مددجویان به کار و تلاش و کسب درآمد مستقل	
۵۴	ضعیف بودن فرهنگ کار و تلاش در بین مددجویان تحت حمایت	
۵۵	عدم تمایل مددجویان مستمری‌بگیر کمیته امداد به ایجاد شغل	
۵۶	نگرش دریافت پول بدون زحمت بسیاری از مددجویان	
۵۷	فروش تسهیلات اشتغال خود به مبلغ ناچیز	
۵۸	انگیزه ناکافی	

ادامه جدول ۴. کدگذاری باز مفاهیم حاصل از مصاحبه‌های پژوهش

فراوانی	کدها	مقوله‌های فرعی
۵۹	عدم شناسایی استعداد واقعی مجری بر شغل درخواستی	زمینه انجام کار
۶۰	عدم مشاوره‌های تخصصی و عملی شغلی جهت مجریان طرح‌ها	
۶۱	عدم آشنایی وام‌گیرندگان با شرایط بازار و منطقه جغرافیایی	
۶۲	عدم وجود آموزش‌های مهارتی کافی شغل و بازاریابی	
۶۳	عدم حمایت کافی در حرفه	
۶۴	ناآشنایی با راه‌های فروش اینترنت	
۶۵	عدم توجه به مشکلات اولیه ایجاد شغل	
۶۶	آموزش‌های مهارت‌های کسب‌وکار	آموزش‌های تخصصی
۶۷	دوره‌های بازاریابی و فروش	
۶۸	آموزش مدیریت مالی و حسابداری	
۳۶۹	مهارت‌های ارتباطی و شبکه‌سازی	
۷۰	آموزش‌های فنی و تخصصی	حمایت‌ها و تغییرات سازمانی
۷۱	فرهنگ‌سازی و تغییر باور مدیران	
۷۲	بازنگری در ساختارها و فرایندها تخصیص منابع و امکانات	مهارت‌های مدیریت کسب‌وکار
۷۳	مهارت‌های دیجیتال و فناوری اطلاعات	
۷۴	مهارت‌های بازاریابی و فروش آنلاین	
۷۵	مهارت‌های تفکر خلاق و حل مسئله	
۷۶	مهارت‌های ارتباطی و مذاکره	
۷۷	مهارت‌های کسب‌وکار	
۷۸	مدیریت مالی و حسابداری	
۷۹	مهارت‌های شبکه‌سازی	
۸۰	کارگاه‌های آموزشی تخصصی	ارتقاء دانش و مهارت‌های کارآفرینی
۸۱	افزایش اعتبار طرح‌ها	
۸۲	مراکز رشد و شتاب‌دهنده‌ها	
۸۳	همکاری با بخش خصوصی	
۸۴	مربیان حرفه‌ای	
۸۵	شبکه‌های حمایتی	
۸۶	فناوری‌های نوین	
۸۷	پرداخت حق بیمه به مددجویان دریافت‌کننده تسهیلات اشتغال خرد زودبازده	حمایت‌های مالی
۸۸	پرداخت حق بیمه به مددجویان دریافت‌کننده تسهیلات اشتغال خرد و زودبازده	
۸۹	در نظر گرفتن چند ماه تنفس بازپرداخت اقساط وام	
۹۰	پرداخت مستمری ماهیانه	
۹۱	وام کارگشایی	
۹۲	کمک‌هزینه درمان، بسته‌های معیشتی، دریافت اجاره مسکن، وام ودیعه مسکن	حمایت‌های اجتماعی
۹۳	کمک‌های فرهنگی به فرزندان دانش‌آموز	
۹۴	بهره‌مندی فرزندان از خدمات فرهنگی و دانش‌آموزی و مشاوره خانواده	حمایت‌های اشتغال‌زایی
۹۵	پرداخت تسهیلات اشتغال‌زایی	
۹۶	امکان پرداخت تسهیلات اشتغال و کارآفرینی به اعضا خانواده	
۹۷	پرداخت تسهیلات کارآفرینی به مردانی که با دختران مددجو ازدواج کنند	
۹۸	معرفی طرح توسعه‌ای به‌جای طرح ایجاد	توسعه آموزش‌های مهارتی
۹۹	پیگیری و برگزاری دوره‌های مهارت‌های شغلی و کاری	
۱۰۰	آموزش‌های لازم جهت افزایش مهارت‌های فروش	
۱۰۱	آموزش‌های لازم جهت افزایش تبلیغات سالم و درآمدزا	

ادامه جدول ۴. کدگذاری باز مفاهیم حاصل از مصاحبه‌های پژوهش

فرآوانی	کدها	مقوله‌های فرعی
۱۰۲	نیاز به برگزاری دوره‌های مستمر و متناوب مهارت‌آموزی کسب‌وکار	توسعه آموزش‌های مهارتی
۱۰۳	برگزاری آموزش‌های مهارتی اشتغال سالیانه	
۱۰۴	آموزش راه‌اندازی کسب‌وکار اینترنتی	
۱۰۵	آشنایی با برنامه‌های دیجیتال مکتینگ	
۱۰۶	آموزش مهارت‌های بازاریابی	
۱۰۷	آموزش مهارت‌های فنی و حرفه‌ای	
۱۰۸	آموزش مهارت‌های مدیریتی	
۱۰۹	فراهم شدن فروش اینترنتی	حمایت‌های غیر مالی
۱۱۰	در اختیار قرار دادن ملزومات و وسایل کار و مواد اولیه ارزان قیمت و یارانه‌ای	
۱۱۱	برخورداری طرح‌های اشتغال‌زایی از بسته‌های تشویقی بیمه تأمین اجتماعی	
۱۱۲	قبول طرح مشارکتی	تغییر رویکرد در اعطای تسهیلات
۱۱۳	اختصاص اعتبارات کلان به مشاغل خرد و صنایع تبدیلی متناسب با بوم منطقه	
۱۱۴	بازدیدهای ادواری کارشناسان از شغل	
۱۱۵	توجه و پشتیبانی کمیته قبل و تا اجرای طرح و پس از آن بازدیدهای سالیانه	تقویت نظارت و ارزیابی
۱۱۶	سرکشی کارشناسان و ادامه حمایت و دریافت مستمری ماهیانه و خدمات دیگر	
۱۱۷	ایجاد گروه‌های کارآفرین خلاق و موفق و نوآور	
۱۱۸	ارائه مشاوره‌های هدایت شغلی از سوی مربیان کسب‌وکار	ایجاد شبکه‌های حمایتی
۱۱۹	طراحی برنامه جامع و ایجاد زیرساخت و بومی‌سازی طرح‌های تولیدی	
۱۲۰	قابلیت اجرای طرح‌های مشارکتی	
۱۲۱	ایجاد طرح‌های کلان اقتصادی و تولیدی	طراحی برنامه جامع طرح‌های تولیدی
۱۲۲	چرخه حمایت آموزش‌ها جهت توانمندسازی افراد برای ایجاد کسب‌وکار	
۱۲۳	آموزش‌های انگیزشی کار و تلاش	
۱۲۴	تمرکز آموزش بر افزایش روحیه کار و تلاش و استقلال مالی	توانمندسازی روان‌شناختی
۱۲۵	ایجاد تعاونی‌های بازاریابی	
۱۲۶	ایجاد فرصت‌های شغلی منطقه‌ای	
۱۲۷	بازدید و معرفی طرح‌های موفق کسب‌وکار	بهبود دسترسی به بازار و فروش محصولات
۱۲۸	دادن حس خوب و آرامش به خانواده	
۱۲۹	بهبود شرایط روحی روانی مددجویان	
۱۳۰	به دست آوردن اعتمادبه‌نفس مددجویان	ارتقاء تاب‌آوری
۱۳۱	آموزش‌های مهارت‌های راه‌اندازی و مدیریت کسب‌وکار و ایجاد شغل ثابت	
۱۳۲	به دست آوردن مهارت شغلی بدون پرداخت هزینه و ایجاد شغل ثابت	
۱۳۳	کمک به حل سایر مشکلات اجتماعی و فرهنگی	ایجاد اشتغال پایدار
۱۳۴	کاهش استرس ناشی از هزینه‌های زندگی خانواده و فرزندان	
۱۳۵	برخورداری از درآمد ثابت ناشی از شغل پایدار	

کدگذاری محوری

کدگذاری محوری، فرایند پیوند مقوله‌ها به زیرمقوله‌ها و پیوند دادن مقوله‌ها در سطح ویژگی‌ها و ابعاد است. بر این اساس، طی فرایند کدگذاری محوری مقایسه نظری مداوم و هم‌زمان میان مقوله‌ها انجام گرفت تا روابط میان مقوله‌های فرعی و اصلی توسعه داده شود. به این ترتیب، مقوله‌های به‌دست آمده از فرایند کدگذاری باز، در شش دسته شامل مقوله محوری، عوامل علی، عوامل زمینه‌ای، عوامل مداخله‌گر، راهبردها و پیامدها شکل گرفت. بر این اساس، در این مرحله، مفاهیم به‌دست آمده در بخش قبل، به‌صورت مقوله‌های فرعی و اصلی استخراج شده و به

تولید مقوله پرداخته شد. نتایج حاصل از کدگذاری باز و محوری در رابطه با عوامل علی، عوامل زمینه‌ای، عوامل مداخله‌گر، راهبردها و پیامدها در جدول ۵ ارائه شده است.

جدول ۵. مقوله‌های حاصل از کدگذاری باز و کدگذاری محوری

ردیف	مقوله‌های فرعی	مقوله‌های اصلی
۱	تسهیلات مالی	شرایط علی
۲	نظارت بر طرح‌ها	
۳	حمایت‌های آموزشی	
۴	حمایت‌های بیمه‌ای	
۵	انعطاف‌پذیری در انتخاب شغل	
۶	تأخیر در پرداخت تسهیلات	شرایط مداخله‌گر
۷	عدم همکاری نهادهای مرتبط	
۸	کافی نبودن مبلغ تسهیلات	
۹	مشکلات در تأمین ضمانت	
۱۰	عدم تطابق طرح‌ها با نیازها	
۱۱	مشکلات اداری و بوروکراسی	
۱۲	نوسانات اقتصادی	
۱۳	مشکلات اجرای طرح‌ها	
۱۴	عوامل فرهنگی و نگرشی	
۱۵	عوامل مرتبط با دانش و مهارت	
۱۶	عوامل مرتبط با منابع و سرمایه	
۱۷	عوامل مرتبط با شبکه‌سازی و ارتباطات	
۱۸	ضعف فرهنگ کار و کارآفرینی	شرایط زمینه‌ای
۱۹	زمینه انجام کار	
۲۰	آموزش‌های تخصصی	
۲۱	مهارت‌های مدیریت کسب‌وکار	
۲۲	ارتقاء دانش و مهارت‌های کارآفرینی	راهبردهای توانمندسازی
۲۳	حمایت‌های مالی	
۲۴	حمایت‌های اجتماعی	
۲۵	حمایت‌های اشتغال‌زایی	
۲۶	توسعه آموزش‌های مهارتی	
۲۷	حمایت‌های غیرمالی	
۲۸	تغییر رویکرد در اعطای تسهیلات	
۲۹	تقویت نظارت و ارزیابی	
۳۰	ایجاد شبکه‌های حمایتی	
۳۱	طراحی برنامه جامع طرح‌های تولیدی	
۳۲	توانمندسازی روان‌شناختی	
۳۳	بهبود دسترسی به بازار و فروش محصولات	پیامدهای توانمندسازی
۳۴	ارتقاء تاب‌آوری	
۳۵	ایجاد اشتغال پایدار	
۳۶	بهبود کیفیت زندگی مددجویان	

شرایط علی رویدادهایی را در برمی‌گیرد که به وقوع یا توسعه پدیده محوری می‌انجامد و در صورت حذف آن، پدیده اصلی ضرورتاً ایجاد نمی‌شود. نتایج گفتگو با مصاحبه‌شوندگان نشان داد که اجماع نسبتاً بالایی بر

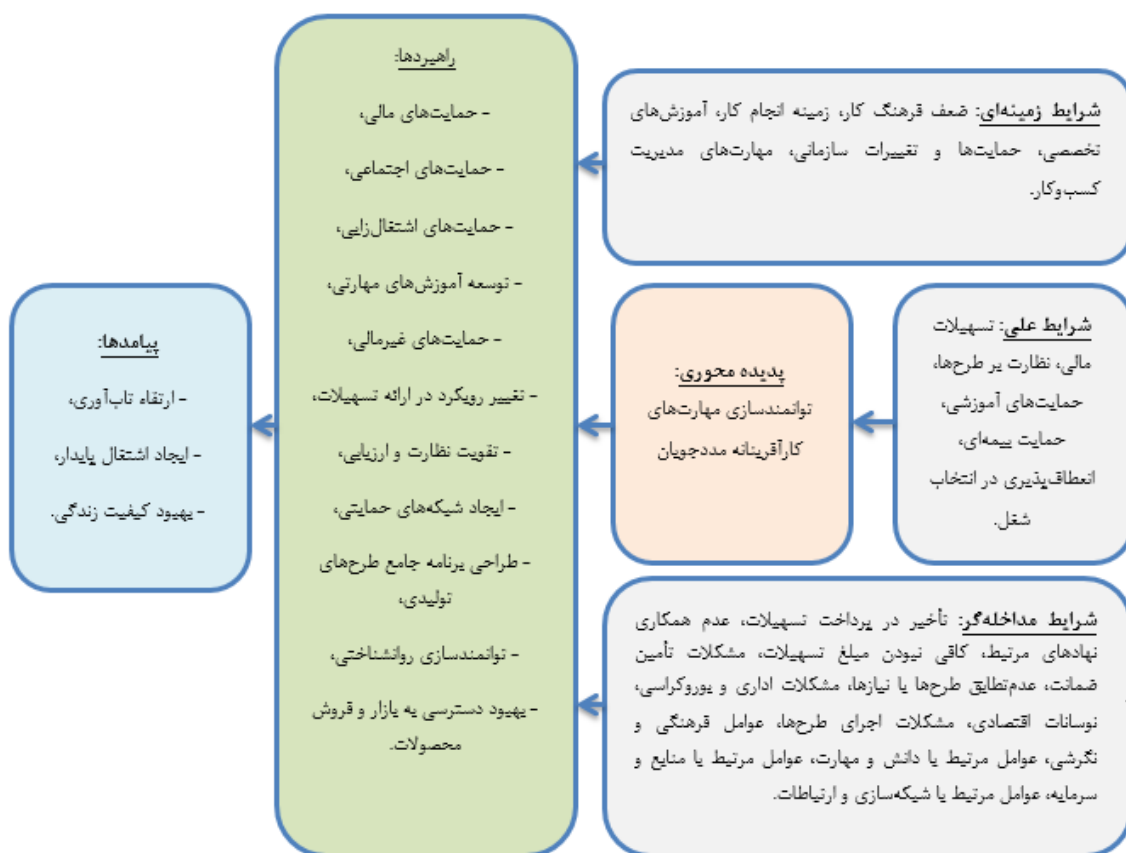
سر برخی از مفاهیم نظیر تسهیلات مالی، نظارت بر طرح‌ها، حمایت‌های آموزشی، حمایت‌های بیمه‌ای و انعطاف‌پذیری در انتخاب شغل وجود داشت. پدیده اصلی همواره در داده‌ها ظاهر می‌شود و تمام مقوله‌های اصلی دیگر به آن مربوط می‌شود؛ به عبارتی پدیده اصلی، ایده و تفکر محوری پژوهش است که در اکثر موارد از پرسش اصلی پژوهش منتج می‌شود. در این پژوهش، توانمندسازی مهارت‌های کسب‌وکار مددجویان کمیته امداد، به‌عنوان پدیده اصلی و محوری در نظر گرفته شده است. شرایط زمینه‌ای بیان‌گر شرایط محیطی موجود است که به‌صورت مستقیم بر پدیده محوری تأثیر می‌گذارند.

نتایج گفتگو در رابطه با عوامل زمینه‌ای در مدل توانمندسازی مهارت‌های کسب‌وکار مددجویان کمیته امداد در رابطه با مقوله‌های اصلی نظیر ضعف فرهنگ کار و کارآفرینی، زمینه انجام کار، آموزش‌های تخصصی، حمایت‌ها و تغییرات سازمانی، مهارت‌های مدیریت کسب‌وکار و ارتقاء دانش و مهارت‌های کارآفرینی را نشان می‌دهد. شرایط مداخله‌گر، شرایط عامی هستند که به‌عنوان تسهیل‌گر و یا محدودکننده راهبردها عمل می‌کنند. با توجه به نتایج حاصل از اجماع نظری در مصاحبه‌ها می‌توان گفت که عوامل مداخله‌گر در توانمندسازی مهارت‌های کسب‌وکار با نگاه ویژه به مددجویان کمیته امداد شامل مقوله‌های اصلی تأخیر در پرداخت تسهیلات، عدم همکاری نهادهای مرتبط، کافی نبودن مبلغ تسهیلات، مشکلات در تأمین ضمانت، عدم تطابق طرح‌ها با نیازها، مشکلات اداری و بوروکراسی، نوسانات اقتصادی، مشکلات اجرای طرح، عوامل فرهنگی و نگرشی، عوامل مرتبط با دانش و مهارت، عوامل مرتبط با منابع و سرمایه، عوامل مرتبط با شبکه‌سازی و ارتباطات بودند.

در یک زمینه و با شرایط مداخله‌گر مشخص، راهبردهایی در راستای پدیده اصلی ارائه گردید. در این پژوهش جهت توانمندسازی مهارت‌های کسب‌وکار مددجویان کمیته امداد، راهبردهایی توسط مشارکت‌کنندگان در پژوهش بیان شده است. نتایج گفتگو با مصاحبه‌شوندگان نشان داد که اجماع نسبتاً بالایی در رابطه با برخی مقوله‌ها همچون حمایت‌های مالی، حمایت‌های اجتماعی، حمایت‌های اشتغال‌زایی، توسعه آموزش‌های مهارتی، حمایت‌های غیر مالی، تغییر رویکرد در اعطای تسهیلات، تقویت نظارت و ارزیابی، ایجاد شبکه‌های حمایتی، طراحی برنامه جامع طرح‌های تولیدی، توانمندسازی روان‌شناختی و بهبود دسترسی به بازار و فروش محصولات وجود داشت. پیامدها، برون‌دادها یا نتایج به‌کارگیری راهبردها هستند که در این پژوهش، پیامدهای حاصل از اجرای راهبردها، شامل سه پیامد اصلی است. نتایج گفت‌وگو با مصاحبه‌شوندگان نشان داد که اجماع نسبتاً بالایی در رابطه با پیامدهای توانمندسازی مهارت‌های کسب‌وکار مددجویان وجود داشت. مقوله‌هایی شامل ارتقاء تاب‌آوری مددجویان، ایجاد اشتغال پایدار و بهبود کیفیت زندگی مددجویان، پیامدهای اصلی توانمندسازی مهارت‌های کسب‌وکار مددجویان بودند.

کدگذاری انتخابی

در این مرحله پژوهشگران بر اساس نتایج کدگذاری باز و محوری به ارائه نظریه مبادرت نمودند و پدیده محوری را به شکلی نظام‌مند به دیگر مقوله‌ها پیوند داده و روابط در قالب یک روایت مطرح گردید. افزون بر این، با کنار هم نهادن مقوله‌ها پیرامون پدیده محوری، یک روایت اصلی بر اساس نظریه، برای پدیده توانمندسازی مهارت‌های کسب‌وکار مددجویان ارائه شد. بر این اساس، الگوی داده‌بنیاد پژوهش در شکل ۱ ارائه و روایت نظریه تبیین می‌گردد.

شکل ۱. مدل داده‌بنیاد توانمندسازی مهارت‌های کارآفرینانه مددجویان کمیته امداد

روایت زیر حاصل کدگذاری انتخابی (خلق نظریه) برای پدیده توانمندسازی مهارت‌های کسب‌وکار مددجویان کمیته امداد است: «مقوله‌هایی نظیر تسهیلات مالی، نظارت بر طرح‌ها، حمایت‌های آموزشی، حمایت‌های بیمه‌ای و انعطاف‌پذیری در انتخاب شغل برای توانمندسازی مهارت‌های کسب‌وکار مددجویان کمیته امداد، ضرورت توجه و پرداختن به پدیده «توانمندسازی مهارت‌های کارآفرینانه مددجویان» را فراهم نموده‌اند. این مهم در شرایطی حاصل می‌شود که ضعف فرهنگ کار و کارآفرینی، زمینه انجام کار، آموزش‌های تخصصی، حمایت‌ها و تغییرات سازمانی، مهارت‌های مدیریت کسب‌وکار و ارتقاء دانش و مهارت‌های کارآفرینی به‌عنوان مقوله‌های زمینه‌ای روی پدیده محوری توانمندسازی مهارت‌های کسب‌وکار مددجویان تأثیر می‌گذارند.

از سوی دیگر، عوامل مداخله‌گر نظیر تأخیر در پرداخت تسهیلات، عدم همکاری نهادهای مرتبط، کفایت نبودن مبلغ تسهیلات، مشکلات در تأمین ضمانت، عدم تطابق طرح‌ها با نیازها، مشکلات اداری و بوروکراسی، نوسانات اقتصادی، مشکلات اجرای طرح، عوامل فرهنگی و نگرشی، عوامل مرتبط با دانش و مهارت، عوامل مرتبط با منابع و سرمایه، عوامل مرتبط با شبکه‌سازی و ارتباطات به‌عنوان عوامل محدودکننده پدیده توانمندسازی مهارت‌های کسب‌وکار مددجویان، روی راهبردهای توانمندسازی مهارت‌های کسب‌وکار مددجویان تأثیر می‌گذارند. راهبردهای توانمندسازی مهارت‌های کسب‌وکار مددجویان شامل حمایت‌های مالی، حمایت‌های اجتماعی، حمایت‌های اشتغال‌زایی، توسعه آموزش‌های مهارتی، حمایت‌های غیر مالی، تغییر رویکرد در اعطای تسهیلات، تقویت نظارت و ارزیابی، ایجاد شبکه‌های حمایتی، طراحی برنامه جامع طرح‌های تولیدی، توانمندسازی روان‌شناختی و بهبود دسترسی به بازار و فروش محصولات است که بر پیامدهای توانمندسازی مهارت‌های کسب‌وکار مددجویان تأثیر دارد. پیامدهای استفاده از این راهبردها، شامل ارتقاء تاب‌آوری مددجویان، ایجاد اشتغال پایدار و بهبود کیفیت

زندگی مددجویان است».

بحث و نتیجه‌گیری

هدف این پژوهش مفهوم‌پردازی، طراحی و تبیین الگوی داده‌بنیاد توانمندسازی مهارت‌های کارآفرینانه با نگاه ویژه به مددجویان کمیته امداد امام خمینی (ره) با استفاده از روش پژوهش کیفی و رویکرد نظام‌مند داده‌بنیاد بود. بررسی ادبیات نظری و مطالعات پیشین و همچنین تحلیل نظام‌مند مصاحبه‌ها با افراد مطلع و خبرگان، منجر به شناسایی ۱۳۶ مفهوم، ۳۶ مقوله فرعی، ۶ مقوله اصلی گردید. مقوله‌ها در شش محور اصلی شامل مقوله محوری، عوامل علی، زمینه‌ای، مداخله‌گر، راهبردها و پیامدها طبقه‌بندی شدند. در پایان، الگوی داده‌بنیاد توانمندسازی مهارت‌های کسب‌وکار مددجویان ارائه شد. بر اساس یافته‌های پژوهش، مهم‌ترین شرایط علی شناسایی شده، تسهیلات مالی؛ نظارت بر طرح‌ها؛ حمایت‌های آموزشی؛ حمایت‌های بیمه‌ای و انعطاف‌پذیری در انتخاب شغل بودند که ارائه راهبردهای توانمندسازی مهارت‌های کارآفرینانه مددجویان را به ضرورتی اجتناب‌ناپذیر تبدیل نموده است. از سوی دیگر، در الگوی داده‌بنیاد توانمندسازی مهارت‌های کارآفرینانه مددجویان، مقوله‌هایی نظیر تأخیر در پرداخت تسهیلات، عدم همکاری نهادهای مرتبط، کافی نبودن مبلغ تسهیلات، مشکلات در تأمین ضمانت، عدم تطابق طرح‌ها با نیازها، مشکلات اداری و بوروکراسی، نوسانات اقتصادی، مشکلات اجرای طرح، عوامل فرهنگی و نگرشی، عوامل مرتبط با دانش و مهارت، عوامل مرتبط با منابع و سرمایه عوامل مرتبط با شبکه‌سازی و ارتباطات، به‌عنوان عوامل مداخله‌گر، بر راهبردهای توانمندسازی مهارت‌های کارآفرینانه تأثیرگذار هستند. همچنین، شرایط زمینه‌ای شامل ضعف فرهنگ کار و کارآفرینی، زمینه انجام کار، آموزش‌های تخصصی، حمایت‌ها و تغییرات سازمانی، مهارت‌های مدیریت کسب‌وکار و ارتقاء دانش و مهارت‌های کارآفرینی بودند. راهبردهای توانمندسازی مهارت‌های کارآفرینانه مددجویان شامل مقوله‌هایی نظیر حمایت‌های مالی، حمایت‌های اجتماعی، حمایت‌های اشتغال‌زایی، توسعه آموزش‌های مهارتی، حمایت‌های غیر مالی، تغییر رویکرد در اعطای تسهیلات، تقویت نظارت و ارزیابی، ایجاد شبکه‌های حمایتی، طراحی برنامه جامع طرح‌های تولیدی، توانمندسازی روان‌شناختی و بهبود دسترسی به بازار و فروش محصولات بودند.

در نهایت راهبردهای توانمندسازی مهارت‌های کارآفرینانه مددجویان، منجر به ظهور پیامدهایی نظیر ارتقاء تاب‌آوری مددجویان، ایجاد اشتغال پایدار و بهبود کیفیت زندگی مددجویان خواهد شد. یافته‌های این پژوهش با برخی از شواهد موجود در مطالعات چراغی و همکاران (۱۳۹۳)، محترم و همکاران (۱۳۹۴)، رضانی و همکاران (۱۳۹۷)، محبوبی و همکاران (۱۳۹۸)، جلیلیان و پاپزن (۱۳۹۸)، رزم‌جو و مقصودی (۱۳۹۸)، زارع و صفری دشتکی (۱۳۹۸)، موصلی و همکاران (۱۳۹۹)، ولیخانی و ولیئی (۱۳۹۹)، دریکوند و همکاران (۱۴۰۰)، بیات و فرضی‌زاده (۱۴۰۲)، ایزدی و همکاران (۱۴۰۲) و نادری و همکاران (۱۴۰۳) در داخل کشور و برخی از یافته‌های پژوهش‌های منسا و بندیکت (۲۰۱۰)، سانتوس و همکاران (۲۰۱۹)، کریم (۲۰۲۰)، نور (۲۰۲۱)، تریودی و پتکووا (۲۰۲۲)، آدنوتسی (۲۰۲۳)، آکینولا و همکاران (۲۰۲۳)، موکرجی و همکاران (۲۰۲۴)، وانگ و جی (۲۰۲۵) در خارج از کشور هم‌راستا است.

به‌عنوان مثال، محترم و همکاران (۱۳۹۴) شفاف‌سازی اهداف طرح‌های اشتغال‌زا برای مددجویان، دریافت ضمانت‌های قابل‌ارائه و راحت برای مددجویان وام‌گیرنده توسط بانک‌ها از جمله پیشنهادها برای مطالعه در راستای عوامل مؤثر بر استقبال از طرح‌های اشتغال‌زا توسط مددجویان است. به باور نور (۲۰۲۱) چالش‌های مالی، سرمایه ناکافی و کمبود بودجه راه‌اندازی، فقدان آموزش کارآفرینی، ناتوانی در تمایز بین درآمد و سود، فقدان استراتژی

تجاری، فقدان حسابداری مناسب، پژوهش‌های ناکافی بازار، عدم حمایت از کپی‌رایت و شرکت نکردن در دوره‌های آموزشی کسب مهارت‌های کارآفرینی، چالش‌های عمده پیش روی جوانان، زنان کارآفرین و صاحبان مشاغل کوچک در سومالی است.

افزون بر این، آدنوتسی (۲۰۲۳) اظهار داشت که برای گسترش فرهنگ تفکر کارآفرینی و ترویج کارآفرینی در یک اقتصاد، دولت‌ها و سایر نهادهای مرتبط باید اهداف سیاست‌گذاری عملکردی را در این تلاش دنبال کنند؛ بنابراین، برای ایجاد فرصت‌های شغلی پردرآمد و کاهش فقر از طریق کارآفرینی، نیاز به سیاست‌ها و برنامه‌های مداخله‌ای حیاتی و همسو با هدف بهبود رفاه است. همچنین، بنابر اظهار آکینولا و همکاران (۲۰۲۳) کسب مهارت‌های کارآفرینی مناسب کمک زیادی می‌کند تا مشکل بیکاری و فقر را بهبود بخشند و آسیب‌های اجتماعی را تقلیل دهد. در ادامه، پیشنهاد‌های کاربردی با هدف به‌کارگیری و اجرای راهبردهای توانمندسازی مهارت‌های کارآفرینانه مددجویان، ارائه می‌شود.

ارائه و توسعه دوره‌های آموزشی متنوع و کاربردی متناسب با نیازهای بازار کار و توانمندی‌های فردی مددجویان. آموزش و تقویت مهارت‌های نرم و ارتباطی، مدیریت زمان، حل مسئله و کارگروهی در کنار مهارت‌های فنی به مددجویان. راه‌اندازی مراکز تخصصی آموزش کارآفرینی با هدف ارائه مشاوره، آموزش و پشتیبانی از ایده‌های نوآورانه مددجویان. استفاده از آموزش‌های آنلاین و پلتفرم‌های یادگیری الکترونیکی برای دسترسی آسان‌تر مددجویان به منابع آموزشی. علاوه بر تسهیلات، تنوع‌بخشی به ابزارهای مالی از جمله ارائه خدمات مالی مانند ضمانت‌نامه، بیمه و مشاوره مالی. ایجاد صندوق‌های خرد یا تعاونی‌های اعتباری برای حمایت از طرح‌های کوچک‌مقیاس و زودبازده. ایجاد تفاهم‌نامه با بانک‌ها و مؤسسات مالی برای ارائه تسهیلات ویژه به مددجویان. تشکیل گروه‌های کاری و شبکه‌های ارتباطی بین مددجویان برای تبادل تجربیات، ایده‌ها و حمایت متقابل. ایجاد فرصت برای معرفی محصولات و خدمات مددجویان و ایجاد ارتباط با مشتریان و سرمایه‌گذاران. استفاده از ظرفیت‌های مراکز رشد و شتاب‌دهنده‌ها برای حمایت از ایده‌های نوآورانه مددجویان. اختصاص مشاوران تخصصی به هر مددجو برای ارائه مشاوره‌های فردی و گروهی. راه‌اندازی مراکز مشاوره کسب‌وکار برای ارائه خدمات مشاوره‌ای در زمینه‌های مختلف مانند بازاریابی، مالی و حقوقی. فراهم کردن کارگاه‌ها، واحدهای تولیدی کوچک و فضاهای کاری مناسب برای فعالیت مددجویان. کمک به مددجویان برای معرفی محصولات و خدمات خود در بازار و ایجاد ارتباط با مشتریان. ایجاد تسهیلات برای دسترسی به مواد اولیه با قیمت مناسب و کیفیت مطلوب. توسعه و طراحی برنامه‌های آموزشی و حمایتی ویژه برای زنان سرپرست خانوار و زنان دارای فرزند. تشکیل گروه‌های پشتیبانی برای زنان کارآفرین. با توجه به تحلیل جامع انجام شده و پیشنهاد‌های عملیاتی ارائه شده.

می‌توان چندین موضوع پژوهشی کاربردی برای پژوهشگران و علاقه‌مندان به پژوهش در حوزه توانمندسازی کارآفرینانه مددجویان کمیته امداد به شرح ادامه پیشنهاد داد. بررسی عوامل مؤثر بر موفقیت پایداری طرح‌های کارآفرینی مددجویان. ارزیابی اثربخشی مدل‌های مختلف آموزش و توانمندسازی مهارت‌های کارآفرینانه. بررسی نقش شبکه‌های حمایتی در موفقیت کارآفرینان مددجو. بررسی تأثیر فرهنگ سازمانی کمیته امداد بر موفقیت برنامه‌های توانمندسازی کارآفرینانه مددجویان. بررسی موانع فرهنگی اجرای برنامه‌های توانمندسازی کارآفرینانه. بررسی نقش نوآوری و فناوری در کارآفرینی مددجویان. ارزیابی اثربخشی مدل‌های مختلف تأمین مالی (وام، کمک‌های بلاعوض، سرمایه‌گذاری خطرپذیر) برای مددجویان. بررسی تأثیر بلندمدت برنامه‌های توانمندسازی مهارت‌های کارآفرینانه بر زندگی مددجویان. شناسایی عواملی که در موفقیت یا شکست برنامه‌های توانمندسازی

کارآفرینانه نقش دارند. مقایسه تأثیر برنامه‌های مختلف توانمندسازی کارآفرینانه بر گروه‌های مختلف مددجویان. در نهایت، این مطالعه با محدودیت‌هایی مواجه بود که به این موارد می‌توان اشاره نمود: این پژوهش در استان کرمانشاه انجام شده است؛ بنابراین، نتایج حاصل از آن را باید با احتیاط به سایر مناطق کشور تعمیم داد. محدودیت دیگر، انجام پژوهش به شکل مقطعی و مشکلات در جلب رضایت خبرگان برای مشارکت در پژوهش بود.

منابع

- امید، محمد (۱۳۹۰). مدل توانمندسازی مددجویان کمیته امداد امام خمینی (ره) با محوریت اشتغال. همایش ملی توانمندسازی با رویکرد جهاد اقتصادی در کمیته امداد/امام خمینی (ره)، تهران: مرکز آموزش و پژوهش کمیته امداد امام خمینی (ره).
- ایزدی، صمد (۱۳۸۲). ضرورت هدایت و راهنمایی تحصیلی، حرفه‌ای و شغلی در مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای و مراکز کاربایی. کار و جامعه، ۵۲، ۵۲-۱۷.
- ایزدی، منصور؛ علیقلی، منصوره؛ حسینی‌نیا، غلامحسین (۱۴۰۲). ارائه مدل توانمندسازی مددجویان کمیته امداد امام خمینی (ره) مبتنی بر رویکرد کارآفرینی اجتماعی: پژوهشی آمیخته. دانش کارآفرینی، ۳(۷)، ۱۱۴-۱۲۵. <https://sanad.iau.ir/Journal/enkn/Article/791220>
- بیات، فاطمه؛ فرضی‌زاده، زهرا (۱۴۰۳). ارزیابی طرح‌های اشتغال‌زایی کمیته امداد امام خمینی (ره) با رویکرد توان‌افزایی (سه روستای چمن سلطان، دوزان و سنگ سفید ارامنه در شهرستان الیگودرز). نامه انسان‌شناسی، ۲۰(۳۷)، ۱۳-۳۵.
- توفیقیان‌فر، علی‌حسن؛ عزیزی، جمشید؛ صیفوری، بتول؛ بهجتی‌اصل، فخرالدین؛ قایدگیوی، فرود (۱۳۹۵). بررسی رابطه بین طرح‌های خودکفایی کمیته امداد امام خمینی (ره) و توانمندسازی زنان سرپرست خانوار (مطالعه موردی: استان کهگیلویه بویراحمد). زن و جامعه، ۷(۲)، ۸۹-۱۱۴.
- جاویدنسب، افشین؛ الهیاری، طلعت (۱۴۰۱). توانمندسازی در مددکاری اجتماعی. تهران: انتشارات دانژه.
- جلیلیان، نسربین؛ پاپ‌زن، عبدالحمید (۱۳۹۸). موانع و محدودیت‌های موفقیت طرح‌های خودکفایی و کارآفرینی کمیته امداد امام خمینی (ره) مورد: زنان سرپرست خانوار دهستان هرسم، شهرستان اسلام‌آباد غرب. اقتصاد فضا و توسعه روستایی، ۲۷(۸)، ۶۵-۷۸. <https://system.khu.ac.ir/serd/article-1-3265-fa.html>
- چراغی، حجت‌اله؛ چراغی، اسداله؛ پورافکاری، نصراله (۱۳۹۳). بررسی تأثیر وام‌های خوداشتغالی بر اشتغال پایدار مددجویان کمیته امداد امام خمینی (ره) شهرستان آبدانان. توسعه اجتماعی، ۹(۲)، ۲۰۳-۲۱۶. https://qjds.scu.ac.ir/article_11917.html
- خداپناه، مسعود؛ معتمدی، محمدعلی؛ هیبت‌اله‌پور، زهرا (۱۴۰۲). تحلیل و واکاوی الگوی راهبری شغلی کمیته امداد امام خمینی (ره) (مطالعه موردی: استان خوزستان). توانمندسازی و محرومیت‌زدایی، ۱(۲)، ۱۷۷-۲۱۲. doi: 10.22034/edj.2023.709388
- خلیلی خضرآبادی، مهدیه؛ حسینی، محمد (۱۴۰۱). تأثیر آموزش کارآفرینی و هویت اجتماعی کارآفرینانه بر قصد کارآفرینانه دانشجویان؛ نقش میانجی خودکارآمدی کارآفرینی. آموزش و مدیریت کارآفرینی، ۱(۱)، ۱-۱۸. doi: 10.22126/eme.2023.2434
- دریکوند، علیرضا؛ گلرد، پروانه؛ رضائیان، علی (۱۴۰۰). طراحی مدل کارآفرینی اجتماعی سازمانی: پژوهشی کیفی مبتنی بر نظریه داده‌بنیاد. توسعه کارآفرینی، ۱۴(۴)، ۶۱۹-۶۳۸. doi: 10.22059/jed.2021.321950.653642
- رجایی لاری، زهرا؛ اعلامی، فرنوش؛ عباسی‌کسانی، حامد (۱۴۰۳). مفهوم‌پردازی نقش آموزش مشاغل و فرصت‌های شغلی در بهبود نگرش کارآفرینانه دانش‌آموزان پایه ششم. آموزش و مدیریت کارآفرینی، ۳(۱)، ۱۷-۴۴. doi: 10.22126/eme.2024.10280.1090
- رمزجو، منوچهر؛ مقصودی، طهماسب (۱۳۹۸). طراحی الگوی پایدارسازی کسب‌وکارهای خرد اجتماعی مددجویان کمیته امداد امام خمینی (ره). مدیریت سرمایه اجتماعی، ۶(۱)، ۲۳-۳۹. doi: 10.22059/jscm.2019.272550.1750

- رضائی، ابوالفضل؛ ربیعی، علی؛ زاهدی مازندرانی، محمدجواد؛ فیروزآبادی، سید احمد (۱۳۹۷). مقایسه جهت‌گیری‌های کارآفرینی اجتماعی و خیریه‌ای بر جنبه‌های مختلف فقر در نهادهای حمایتی شهر مشهد. مجلس و راهبرد، ۲۵(۹۶)، ۲۱۲-۱۷۹. https://nashr.majles.ir/article_291.html
- زارع، رضا؛ صفری دشتکی، محمد (۱۳۹۸). طراحی و تبیین مدل پارادایمی کارآفرینی اجتماعی با رویکرد توانمندسازی زنان سرپرست خانوار (مطالعه موردی: کمیته امداد امام خمینی (ره) استان فارس). زن در توسعه و سیاست، ۱۷(۱)، ۱۴۷-۱۷۱. doi: 10.22059/jwdp.2019.268055.1007520
- صبا، علی اصغر؛ نادری، نادر؛ رضایی، بیژن؛ محمدی‌فر، یوسف (۱۴۰۲). ارائه مدلی پارادایمیک برای توسعه آموزش کارآفرینی در دانشگاه‌های نسل سوم؛ کاربست نظریه بنیانی. آموزش و مدیریت کارآفرینی، ۲(۱)، ۷۴-۵۹. doi: 10.22126/eme.2023.9222.1031
- صداقتی، مختاری، سونیا؛ ایمانی، عبدالمجید؛ آهنگ، فرحناز (۱۴۰۲). ارزیابی و اولویت‌بندی ابعاد و مؤلفه‌های الگوی خط‌مشی‌گذاری توسعه کارآفرینی در کمیته امداد امام خمینی (ره) استان سیستان و بلوچستان. پژوهش‌های مدیریت عمومی، ۱۶(۶۱)، ۳۱۹-۳۵۲. doi: 10.22111/jmr.2023.45655.6003
- عبداللهی، شهناز (۱۴۰۲). نقش نهادهای حمایتی در توسعه کارآفرینی با تأکید بر طرح‌های اشتغال‌زایی کمیته امداد امام خمینی (ره). توانمندسازی و محرومیت‌زدایی، ۱(۳)، ۳-۲۲. doi: 10.22034/edj.2024.712561
- محبوبی، محمدرضا؛ باقری، مهدیه؛ عبدالله‌زاده، غلامحسین (۱۳۹۸). آسیب‌شناسی طرح کسب‌وکارهای خرد و خانگی کمیته امداد استان گلستان. مددکاری اجتماعی، ۸(۲)، ۲۴-۳۲. SID. <https://sid.ir/paper/962146/fa>
- محترم، سمیه؛ محبوبی، محمدرضا؛ عبدالله‌زاده، غلامحسین (۱۳۹۴). نقش نهادهای حمایتی در توسعه کارآفرینی: مطالعه طرح‌های اشتغال‌زای کمیته امداد امام خمینی (ره). مطالعات کارآفرینی و توسعه پایدار کشاورزی، ۲(۴)، ۷۵-۹۲.
- مختاری، بایع‌کلایی، مهران؛ کهن قاضیانی، سارا (۱۴۰۲). بررسی تأثیر آموزش کارآفرینی بر قصد کارآفرینانه با نقش میانجی ذهنیت کارآفرینانه (مورد مطالعه: دانشگاه آزاد اسلامی واحد بندرعباس). آموزش و مدیریت کارآفرینی، ۲(۲)، ۷۹-۹۶. doi: 10.22126/eme.2023.8790.1015
- موصلی، مرتضی؛ سلاجقه، سنجر؛ صیادی، سعید (۱۳۹۹). طراحی مدل مفهومی کارآفرینی سازمانی در کمیته امداد امام خمینی (ره). مطالعات مدیریت دولتی ایران، ۳(۳)، ۷۹-۱۰۲. doi: 10.22034/jipas.2021.291000.1191
- نادری، نادر؛ رضایی، بیژن؛ کرمان، فرانک؛ خسروی، احسان (۱۴۰۳). واکاوی پدیده عدم استقبال مددجویان کمیته امداد استان کرمانشاه از طرح‌های کارآفرینی و اشتغال‌زایی؛ کاربست نظریه بنیانی. آموزش و مدیریت کارآفرینی، ۳(۴)، ۹۱-۱۱۴. doi: 10.22126/eme.2025.11821.1148
- ولیکانی، ماشاله؛ ولینی، محسن (۱۳۹۹). تبیین الگوی توسعه‌ای و آموزش کارآفرینی با رویکرد توانمندسازی شغلی (مطالعه موردی: مددجویان کمیته امداد امام خمینی (ره) استان تهران). مطالعات توسعه اجتماعی ایران، ۱۳(۴۹)، ۱۵۵-۱۶۶. <https://sanad.iau.ir/Journal/jisds/Article/821810>

References

- Abdollahi, S. (2024). The role of supporting institutions in the development of entrepreneurship with an emphasis on the job creation projects of the Imam Khomeini Relief Foundation. *Empowerment and Deprivation-elimination Journal*, 1(3), 3-22. doi: 10.22034/edj.2024.712561 (in Persian).
- Adenutsi, D. E. (2023). Entrepreneurship, job creation, income empowerment and poverty reduction in low-income economies. *Theoretical Economics Letters*, 13(06), 1579-1598. doi: 10.4236/tel.2023.136089
- Akinola, E. T., Laosebikan, J. O., Akinbode, J. O., Afolabi, F. O., & Olamiti, A. O. (2023). Youth Empowerment Programmes Through Entrepreneurial Skills Acquisition for Self-Reliance in Ondo State, Nigeria: An Appraisal. *International Journal of Professional Business Review: Int. J. Prof. Bus. Rev.*, 8(11), 8. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=9199186>

- Azamat, O., Fayzullokh, S., & Nilufar, A. (2023). The impact of entrepreneurship on poverty reduction. *International Journal of Professional Business Review: Int. J. Prof. Bus. Rev.*, 8(3), 9. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=8955929>
- Barba-Sánchez, V., Salinero, Y., Jiménez Estévez, P., & Ruiz-Palomino, P. (2024). How entrepreneurship drives life satisfaction among people with intellectual disabilities (PwID): a mixed-method approach. *Management Decision*, 62(2), 426-449. doi: 10.1108/MD-11-2022-1568
- Bayat, F., & Farzizadeh, Z. (2024). Assessment of Employment Creation Plans of Imam Khomeini Relief Foundation with Empowerment Approach (Three Villages: Chaman Soltan, Duzan and Aramaneh Sang e- Sefid of Aligudarz County). *Iranian Journal of Anthoropology*, 20(37), 13-35 (in Persian).
- Cheraghi, H., Cheraghi, A., & Pourafkari, N. (2015). The Effect of Self-Employment Loans on Stable Employment of Abadan Imam Khomeini Relief Foundation Aid Recipients. *Quarterly Journal of Social Development (Previously Human Development)*, 9(2), 203-216 (in Persian).
- Derikvand, A., & Gelard, P. (2022). Designing a corporate social entrepreneurship model: Qualitative research based on Grounded theory. *Journal of Entrepreneurship Development*, 14(4), 619-638. doi: 10.22059/jed.2021.321950.653642 (in Persian).
- Holsti, O. R. (1969). *Content analysis for the social sciences and humanities*. Reading, MA: Addison-Wesley (content analysis). <https://cir.nii.ac.jp/crid/1583387449369524864>
- Ibrahim, F., Zainal, S. N., Sulaiman, W. S. W., Zakaria, E., Kamaluddin, M. R., & Sahid, S. (2025). Factors Affecting Entrepreneurial Skills Among Former Prisoners to Support the Achievement of the Sustainable Development Goals. *Journal of Lifestyle and SDGs Review*, 5(2), e02482-e02482. doi: 10.47172/2965-730X.SDGsReview.v5.n02.pe02482
- Izadi, M., Aligholi, M., & Hosseininia, Gh. (2023). Presenting a model of empowerment of Imam Khomeini Relief Committee (RA) clients based on a social entrepreneurship approach: a mixed research. *Knowledge of Entrepreneurship*, 3(2), 114-125 (in Persian).
- Izadi, S. (2003). The necessity of educational, professional and career guidance and counseling in technical and vocational training centers and job placement centers. *work and society*, 52, 52-17 (in Persian).
- Jalilian, N., & Papzan, A. H. (2019). Obstacles and limitations to the success of self-sufficiency and entrepreneurship projects of Imam Khomeini Relief Committee (RA). Case: Women Heads of Households in Harsam Rural District, Islamabad Gharb County. *Space Economy and Rural Development*, 27(8), 65-78 (in Persian).
- Javidnasb, A., & Allahyari, T. (2022). *Empowerment in Social Work*, Tehran, Danjeh Publications (in Persian).
- Karim, Z. (2020). Social Entrepreneurship—Power of Alleviating Poverty: A Review on Social Enterprises in Bangladesh. *The Jahangirnagar Journal of Business Studies*, 8(1), 57-73.
- Khalili Khezbadi, M., & Hassani, M. (2023). The Impact of Entrepreneurship Education and Entrepreneurial Social Identity on Entrepreneurial Intention of University Students; The Mediating Role of Entrepreneurial Self-Efficacy. *Education and Management of Entrepreneurship*, 1(1), 1-18. doi: 10.22126/eme.2023.2434 (in Persian).
- Khodapanah, M., Motamedi, M. A. & Heybatollahpour, Z. (2023). Analysis of the Career Leadership Model of Imam Khomeini Relief Foundation (Case Study of Khuzestan Province). *Empowerment and Deprivation-elimination Journal*, 1(2), 177-212. doi: 10.22034/edj.2023.709388 (in Persian).
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic Inquiry*. Thousand Oaks, CA: SAGE Publication. https://books.google.com/books/about/Naturalistic_Inquiry.html?id=2oA9aWlNeoC
- Mahboobi M., Bagheri M., & Abdollahzade G. (2019). Diagnosing of the Micro & Home Enterprises Plans of the Imam Khomeini Relief Committee in Golestan Province. *Socialworkmag*, 8 (2), 24-32 (in Persian).
- McGhie, V. (2024). Social Entrepreneurship as a Change Agent for Community Empowerment in Southern Africa. In *The Palgrave Encyclopedia of Entrepreneurship* (pp. 1-6). Cham: Springer International Publishing. doi: 10.1007/978-3-030-68128-9_23-1

- Mensah, S. A., & Benedict, E. (2010). Entrepreneurship training and poverty alleviation: Empowering the poor in the Eastern Free State of South Africa. *African Journal of Economic and Management Studies*, 1(2), 138-163. doi: 10.1108/20400701011073464
- Mohtarm, S., Mahboubi, M. R., & Abdollahzadeh, Gh. (2016). Role of Supportive Institutions on Development of Entrepreneurship: A Study on Job Creation Plans of Imam Khomeini Relief Foundation. *Journal of Studies in Entrepreneurship and Sustainable Agricultural Development*, 2(4), 75-92 (in Persian).
- Mokhtari Bayekolaie, M., & Kohan Ghaziyani, S. (2023). Investigating the Effect of Entrepreneurship Education on Entrepreneurial Intention with the Mediating Role of Entrepreneurial Mindset (Study Case: Islamic Azad University, Bandar Abbas Branch). *Education and Management of Entrepreneurship*, 2(2), 79-96. doi: 10.22126/eme.2023.8790.1015 (in Persian).
- Monteagudo, N. C., Rodríguez, D. E. C., Carhuajulca, D. B. G., Moral, J. M. L., & Martínez, O. N. (2025). Defining nursing entrepreneurship from the point of view of future professionals: A qualitative study. *Nurse Education Today*, 144, 106421. doi: 10.1016/j.nedt.2024.106421
- Mouseli, M., salajegheh, S. & sayadi, S. (2020). Designing a Conceptual Model for Organizational Entrepreneurship in Imam Khomeini Relief Foundation. *Journal of Iranian Public Administration Studies*, 3(3), 79-102. doi: 10.22034/jipas.2021.291000.1191 (in Persian).
- Mukherjee, T., Ilavarasan, P. V., & Kar, A. K. (2024). Empowering through digital skills training: an empirical study of poor unemployed working-age women in India. *Information Technology for Development*, 1-22. doi: 10.1080/02681102.2023.2292739
- Naderi, N., Rezaee, B., Karamian, F., & Khosravi, E. (2025). Exploring the Phenomenon of Non-Participation of Beneficiaries of the Imam Khomeini Relief Foundation in Kermanshah Province in Entrepreneurship and Employment Generation Projects: Application of Grounded Theory. *Education and Management of Entrepreneurship*, 3(4), 91-114. doi: 10.22126/eme.2025.11821.1148 (in Persian).
- Njoku, A. (2024). Youth Empoverment through Entrepreneurail Education: Fostring Job Creation and Poverty Reduction. *International Journal Of Management And Economics Fundamental*, 4(07), 1-10. <https://inlibrary.uz/index.php/ijmef/article/view/36863>
- Nor, A. I. (2021). Alleviating poverty through youth and women entrepreneurship Developments. *European Journal of Business and Management*, 13(11), 37-46.
- Norstedt, M., & Germundsson, P. (2023). Motives for entrepreneurship and establishing one's own business among people with disabilities: Findings from a scoping review. *Disability & Society*, 38(2), 247-266. doi: 10.1080/09687599.2021.1919504
- Omid, M. (2011). Empowerment model for the beneficiaries of Imam Khomeini Relief Committee (RA) with a focus on employment, *National Conference on Empowerment with an Economic Jihad Approach in Imam Khomeini Relief Committee (RA)*, Tehran: Imam Khomeini Relief Committee (RA) Education and Research Center (in Persian).
- Pennetta, S., Anglani, F., & Mathews, S. (2024). Navigating through entrepreneurial skills, competencies and capabilities: A systematic literature review and the development of the entrepreneurial ability model. *Journal of Entrepreneurship in Emerging Economies*, 16(4), 1144-1182. doi: 10.1108/JEEE-09-2022-0257
- Rajaei Lari, Z., Alami, F., & Abbasi Kasani, H. (2024). Conceptualizing the Role of Job Education and Employment Opportunities in Enhancing Entrepreneurial Attitudes Among Sixth-Grade Students. *Education and Management of Entrepreneurship*, 3(1), 44-17. doi: 10.22126/eme.2024.10280.1090 (in Persian).
- Ramezani, A., Rabiee, A., Zahedi Mazandarani, M. and Firoozabadi, A. (2019). The Comparison of Effects of Orientations between Social and Charity Entrepreneurships on Different Aspects of Poverty with an Emphasis on Mashhad Supportive Organizations. *Majlis and Rahbord*, 25(96), 179-212 (in Persian).
- Razmjo, M. & Maghsoudi, T. (2019). Designing Sustainability Pattern for Social Micro- businesses for Clients of the Imam Khomeini Relief Committee. *Social Capital Management*, 6(1), 23-39. doi: 10.22059/jscm.2019.272550.1750 (in Persian).

- Roll-Hansen, N. (2009). *Why the distinction between basic (theoretical) and applied (practical) research is important in the politics of science* (pp. 1750-7960). London school of Economics and Political Science, contingency and dissent in Science project.
- Saba, A., Naderi, N., Rezaee, B., & Mohammadifar, Y. (2023). Presenting a Paradigmatic Model for the Development of Entrepreneurship Education in the Third Generation Universities: Application of the Grounded Theory. *Education and Management of Entrepreneurship*, 2(1), 59-74. doi: 10.22126/eme.2023.9222.1031 (in Persian).
- Santos, S. C., Neumeyer, X., & Morris, M. H. (2019). Entrepreneurship education in a poverty context: An empowerment perspective. *Journal of Small Business Management*, 57, 6-32. doi: 10.1111/jsbm.12485
- Sedaghati mokhtari, S., Imani, A. & Ahang, F. (2023). Evaluation and Prioritization of the Dimensions and Components of the Entrepreneurship Development Policy Model in Imam Khomeini Relief Foundation of Sistan and Baluchestan Province. *Public Management Researches*, 16(61), 319-352. doi: 10.22111/jmr.2023.45655.6003 (in Persian).
- Toighiyanfar, A. H., Azizi, J., Seifori, B., behjati Asl, F., & Ghayedgivi, F. (2016). The Relationship between Self-Sufficiency Plans of Imam Khomeini Relief Committee (RA) and the Empowerment of Women Heads of Household (Case Study: the Province of Kohgiluyeh Va Boyerahmad). *Quarterly Journal of Woman and Society*, 7(26), 89-114 (in Persian).
- Trivedi, S. K., & Petkova, A. P. (2022). Women entrepreneur journeys from poverty to emancipation. *Journal of Management Inquiry*, 31(4), 358-385. doi: 10.1177/10564926211017667
- Valikhani, M., & Valee, M. (2021). Explaining the development model and entrepreneurship education with a job empowerment approach (Case study: clients of Imam Khomeini Relief Committee (RA) in Tehran province). *Journal of Iranian Social Development Studies*, 13 (49): 155-166 (in Persian).
- Wang, J., & Jie, M. (2025). Targeted Poverty Alleviation and Entrepreneurship Among The Poor. *Emerging Markets Finance and Trade*, 61(1), 66-79. doi: 10.1080/1540496X.2024.2353102
- Zare, R. & Safari Dashtaki, M. (2019). Design of a Social Entrepreneurship Paradigm Model with an Approach to Empowerment of Female Household Heads, Imam Khomeini Relief Foundation, Fars Province (Case Study: The Imam Khomeini Relief Foundation of Fars Province). *Woman in Development & Politics*, 17(1), 147-171. doi: 10.22059/jwdp.2019.268055.1007520 (in Persian).

